

Lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen toiminnallinen tukeminen

Taika Kuortti & Britt-Marie Peri

2022 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen toiminnallinen tukeminen

Taika Kuortti & Britt-Marie Peri
Sosionomi (AMK)
Opinnäytetyö
Syyskuu, 2022

Taika Kuortti, Britt-Marie Peri

Vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen toiminnallinen tukeminen

Vuosi 2022 Sivumäärä 53

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, minkälaisin toiminnallisin keinoin lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta voidaan varhaiskasvatuksessa tukea. Tavoitteena oli luoda lämmintä vuorovaikutusta edistävä, monipuolista teoretietoa ja käytännön vinkkejä sisältävä ideavihko, joka soveltuu sekä toimeksiantajamme Mäntsälän avoimen päiväkodin että muiden pikkulapsiperheiden kanssa työskentelevien tahojen työvälineeksi. Tämän lisäksi vihko toimii itsenäisenä, vanhempien kasvatustyötä tukevana tieto- ja vinkkipankkina.

Opinnäytetyö toteutettiin tutkimuksellisenä kehittämistyönä. Vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta tukevan ideavihon ensimmäinen versio koostettiin Avoin päiväkotimme Metsätontun työntekijöiden, varhaisen tuen perheohjaajan, neuvolapsykologin sekä vanhempien kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta. Ideavihko esitettiin Avoin päiväkotimme Metsätontussa. Asiakasperheille suunnattu esitelmä piti sisällään osallistuvaa havainnointia, ohjattuja tuokioita sekä ryhmähaastattelun. Tämän lisäksi vihkoa arvioivat Avoin päiväkotimme Metsätontun henkilökunta, perheohjaaja, konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja ja työelämän edustaja.

Ideavihko sai sekä vanhemmilta että ammattilaisilta positiivisen vastaanoton; materiaalia pidettiin helposti lähestyttävänä, ajankohtaisena ja monipuolisena. Ideavihon lopullisessa versiossa huomioitiin asiakkaiden ja ammattilaisten esittämät kehitysehdotukset. Valmis ideavihko koostui tiiviin, vuorovaikutusta tukevan teoreettisen viitekehyksen sekä käytännön harjoitteiden vuoropuhelusta, ja se on saatavilla niin paperisena kuin myös QR-koodin takaa löytyvänä sähköisenä versiona. Opinnäytetyössä ei tutkita ideavihon käyttäjäkokemuksia taikka vaikuttavuutta, joten Mäntsälän avoin varhaiskasvatus voi halutessaan teettää aiheesta uuden tutkimuksen.

Asiasanat: varhainen vuorovaikutus, kiintymyssuhdeteoria, mentalisaatioteoria, positiivinen kasvatus, reflektiivinen työote

Taika Kuortti, Britt-Marie Peri

Functional support for the parent-child interaction

Year	2022	Pages	53
------	------	-------	----

The purpose of the thesis was to find out what kind of functional means can be used to support the interaction between a child and a parent in early childhood education. The goal was to create an idea booklet that promotes warm interaction, contains versatile, theoretical information and practical tips, and is suitable as a work tool for both our client Mäntsälä's open daycare centre and other entities working with families with small children. In addition, the booklet functions as an independent databank of information and tips that supports parents' educational work.

The thesis was implemented as research and development work. The first version of the idea booklet that supports the interaction between parent and child, was compiled based on discussions with the employees of the open daycare center Metsätonttu, the early years family support counselor, the counseling psychologist, and the parents. The idea booklet was pre-tested in the open daycare centre Metsätonttu. The pre-testing was aimed for visiting families and included participant observation, guided discussions, and a group interview. In addition, the booklet was evaluated by the staff of the open daycare centre Metsätonttu, a family counselor, a consulting specialist early childhood education teacher and a representative of working life.

The idea booklet was received positively by both parents and professionals; the material was considered accessible, up to date and versatile. In the final version of Idea booklet, the development proposals presented by customers and professionals were taken into account. The final ideabook consists of a compact, interaction-supporting theoretical framework and a dialogue of practical exercises, and it is available both on paper and as an electronic version that can be found with the QR code. The thesis did not examine user experiences or effectiveness of the idea booklet, but Mäntsälä's open early childhood education can, if it wishes, conduct a new study on the topic.

Keywords: early years interaction, attachment theory, mentalization theory, positive education, reflective approach

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Avoin päiväkoti Metsätonttu.....	7
2.1	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite.....	8
2.2	Kehittämistyön tavoiteltu ratkaisu	8
3	Lapsen ja vanhemman välinen vuorovaikutus.....	9
3.1	Varhaisen vuorovaikutuksen merkitys.....	9
3.2	Vuorovaikutus ja kiintymyssuhde	10
3.3	Mentalisaatio vanhemmuudessa	12
3.4	Tunnetaidot tutuksi	13
4	Vuorovaikutuksen kompastuskivet.....	15
4.1	Haasteiden tiedostaminen	16
4.2	Synnynnäisen temperamentin vaikutus	17
4.3	Sosiaaliset taidot osana vuorovaikutusta	18
5	Positiivinen kasvatusta vuorovaikutuksen vahvistajana	19
5.1	Luontevahvuuksien jäljillä.....	20
5.2	Positiivisen vanhemmuuden viisi pilaria	22
6	Varhaiskasvattajan rooli vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen tukemisessa... 24	
6.1	Reflektiivisen työtteen merkitys	25
6.2	Toiminnallisuus varhaiskasvatuksen arjessa.....	26
7	Opinnäytetyön toteutus tutkimuksellisenä kehittämistyönä	27
7.1	Opinnäytetyöprosessi pähkinänkuoressa.....	28
7.2	Ideavihko suunnittelusta esitestaukseen	30
8	Kehittämistyön arviointi	33
8.1	Asiakkaiden palaute	33
8.2	Palaute työntekijöiltä.....	35
8.3	Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus	37
9	Pohdinta	38
	Lähteet	42
	Liitteet	48

1 Johdanto

Kasvatuksen tarkoitus on vaihdellut suuresti eri aikakausina. Vielä vähän aikaa sitten ajateltiin, että ainoastaan tottelevaisesta lapsesta kasvaa yhteiskuntakelpoinen aikuinen. Onneksi tänä päivänä kuitenkin ymmärretään, että kasvatuksen perimmäisenä tarkoituksena on lapsen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin tukeminen. Toteutuakseen se vaatii aikuiselta aitoa läsnäoloa, lapsen kuuntelemista, ymmärtämistä, keskustelua ja empatiaa. (Trogen 2020, 11.)

Opinnäytetyömme lähtökohtana oli lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen tukeminen, joka kuuluu myös toimeksiantajamme Mäntsälän avoin päiväkotitoiminta Metsätontun ydintehtäviin. Avoimen päiväkodin henkilökunnan ja perheiden kanssa käytyjen keskustelujen mukaan yhä useamman perheen arki on kuormittunut sekä vanhemman ja lapsen välinen vuorovaikutus heikentynyt. Avoimen päiväkodin työntekijöiden kanssa yhteistyötä tekevät erityistyöntekijät ovat tehneet samanlaisia huomioita niin vanhempien jaksamisesta kuin kasvatukseen liittyvistä haasteista. Heidän mukaansa vuorovaikutus lapseen voi jäädä heikoksi myös vanhempien voimavarojen vähyyden vuoksi, mikä voi johtua esimerkiksi väsymyksestä ja sosiaalisten verkostojen puutteesta.

Lapsen perusturvallisuus ja tunteiden säätely edellyttävät riittävän hyvää vuorovaikutussuhdetta vanhempaan etenkin ensimmäisten vuosien aikana, jolloin aivot ovat poikkeuksellisen alttiit ympäristön vaikutuksille. Ympäristön ja vuorovaikutuksen ennustettavuus onkin yksi lapsen aivojen tasapainoisen kehityksen kulmakiviä. Vuonna 2019 julkaistussa Turun yliopiston ja Kalifornian UC Irvine -yliopiston tutkimuksen mukaan, lapsen itsesäätelytaito oli vahvasti yhteydessä vanhemman vuorovaikutussignaalien ennustettavuuteen vauvavaiheessa. Täten vanhemman katkeileva tai ennalta arvaamaton vuorovaikutus johti lapsen heikompaan itsesäätelyyn, riippumatta kulttuuristen tai sosioekonomisten taustojen eroista. Tutkimuksen mukaan lapselle olisi etenkin varhaisvaiheessa tarjottava riittävästi lämpimiä ja ennakoitavissa olevia vuorovaikutushetkiä, jotka tukevat ja edistävät perusturvallisuuden sekä tunteiden säätelytaidon kehittymistä. (Turun yliopisto 2019.)

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli selvittää, minkälaisin toiminnallisilla keinoilla lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta voidaan varhaiskasvatuksessa tukea. Tavoitteena oli luoda lämmintä vuorovaikutusta edistävä, monipuolista teoretietoa ja käytännön vinkkejä sisältävä ideavihko, joka soveltuu sekä toimeksiantajamme Mäntsälän Avoimen päiväkodin, että muiden pikkulapsiperheiden kanssa työskentelevien tahojen työvälineeksi. Tämän lisäksi vihko toimii itsenäisenä, vanhempien kasvatustyötä tukevana tieto- ja vinkkipankkina.

Vanhemman ja lapsen väliseen toimivaan vuorovaikutukseen ja sen onnistumiseen vaikuttaa moni asia. Tästä syystä kiinnitimme opinnäytetyössämme erityistä huomiota varhaiseen vuorovaikutukseen, kiintymyssuhdeteoriaan, mentalisaatioon, sekä positiiviseen kasvatukseen. Ammattilaisen näkökulmasta vuorovaikutuksen tukemiseen tarvitaan lisäksi reflektiivistä työtettä, jota niin ikään käsittelemme opinnäytetyössämme.

Korhosen ja Holopaisen (2016, 17) mukaan erilaiset ilon kokemukset auttavat vanhempaa muokkaamaan omaa mielikuvaansa lapsesta myönteisemmäksi, ja samalla kokemaan itsensä tärkeänä aikuisena lapselle. Avoimella varhaiskasvatuksella onkin paikkansa lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen tukemisessa ja vahvistamisessa. Yhteisten keskustelujen, leikkien, askartelujen, laulujen ja muiden toimintojen avulla työntekijät pystyvät tukemaan vanhempia ja iloitsemaan yhdessä lapsen tekemisistä sekä onnistumisista. Toivommekin, että luomamme ideavihko tarjoaa uusia oivalluksia vuorovaikutuksen moniulotteisuudesta, sekä vähintään yhtä paljon vinkkejä sen vahvistamiseen niin avoimen päiväkodin työntekijöille, kuin myös heidän asiakasperheilleen. Erityisesti toivomme, että perheet löytäisivät luomastamme materiaalipaketista juuri heidän tarpeisiinsa sopivat työkalut, jotka edistävät perheensisäisen vuorovaikutuksen laatua myös keskellä kaikkein kiireisintä arkea.

2 Avoin päiväkotitoiminta Metsätonttu

Opinnäytetyön työelämäkumppani on Mäntsälän kunnan varhaiskasvatus ja siellä Avoin päiväkotitoiminta Metsätonttu. Avoin päiväkotitoiminta on aloittanut toimintansa Mäntsälässä syksyllä 2014, ja se toimii kotonaan alle kouluikäisiä lapsia hoitavien perheiden kohtaamispaikkana.

Avoimessa päiväkodissa työskentelee kaksi varhaiskasvatuksen ammattilaista, joista toinen on tämän opinnäytetyön tekijä. Työntekijät järjestävät Metsätontussa ohjattua toimintaa, jonka tarkoituksena on lasten yksilöllisen kehityksen tukeminen, vanhempien ja lasten yhteinen tekeminen sekä vanhempien tukeminen heidän kasvatustehtävässään. Tämän lisäksi vanhemmillä on mahdollisuus tavata erityistyöntekijöitä kuten esimerkiksi varhaisen tuen perheohjaajaa, konsultoivaa varhaiskasvatuksen erityisopettajaa tai neuvolapsykologia.

Avoimessa päiväkodissa perheet pääsevät tutustumaan myös muihin lapsiperheisiin. Toiminta on perheille maksutonta. Leikin ja yhdessäolon lisäksi avoimessa päiväkodissa on ohjattua toimintaa, kuitenkin vanhempien ollessa vastuussa omista lapsistaan. Avoin päiväkotitoiminta on auki perheille maanantaisin, keskiviikkoisin ja perjantaisin. (Mäntsälä 2022a.)

Avoin päiväkotitoiminta toimii osana kunnan tarjoamaa varhaiskasvatuksen ja lastenhoidon tukien palveluvalikkoa. Avoin varhaiskasvatus näkyy arvonäkökulmasta tärkeänä, lapsiperheiden sosiaalisia tukiverkostoja vahvistavana kuntapalveluna, joka tarjoaa apua, vertaistukea ja

seuraa lasta kotona hoitaville vanhemmille. Tämän lisäksi avoimessa päiväkodissa korostuu lasten pedagoginen toiminta, jota työntekijät suunnittelevat ja toteuttavat.

Mäntsälän hyvinvointiraportin (2021, 13-14) mukaan avoin päiväkotitoiminta on vakiinnuttanut asemaansa matalan kynnyksen lapsiperheiden palveluna, ja se on nimetty yhdeksi liikkuvan perhekeskuksen kohtaamispaikaksi. Tällä kohtaamispaikkatyöllä vahvistetaan perheiden hyvää arkea.

Mäntsälän kunta tarjoaa alueellaan asuville perheille lisäksi osa- ja kokoaikaista varhaiskasvatusta perheen tarpeiden mukaan. Vanhemmat voivat valita hoidon järjestämiseksi kunnallisen varhaiskasvatuksen tai yksityisen hoidon tuen. Vaihtoehtona osa- ja kokoaikaiselle varhaiskasvatukselle perhe voi vaihtoehtoisesti hoitaa alle 3-vuotiaita lapsia kotona kotihoidon tuella. Mäntsälässä maksetaan perheille kuntalisää yhdestä alle 3-vuotiaasta lapsesta. (Mäntsälä 2022b.)

Kotihoidossa oleville 2-5-vuotiaille lapsille kunnassa järjestetään kerhotoimintaa. Kerhotoiminnan tiloina toimii Avoin päiväkotitoiminta tiistai- ja torstai päivisin. Kerhotoimintaan osallistutaan ilman vanhempia. Kerhotoiminnassa noudatetaan varhaiskasvatuksen valtakunnallisia linjauksia, ja pedagogisen toiminnan lisäksi tuetaan niin lapsen kuin koko perheen hyvinvointia. (Mäntsälä 2022c.)

2.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyömme on muodoltaan tutkiva kehittämistyö, joka vastaa työelämästä nousseeseen kehittämistarpeeseen. Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, minkälaisin toiminnallisin keinoin lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta voidaan varhaiskasvatuksessa tukea. Tavoitteena oli luoda lämmintä vuorovaikutusta edistävä, monipuolista teoretietoa ja käytännön vinkkejä sisältävä ideavihko, joka soveltuu sekä toimeksiantajamme Mäntsälän Avoimen päiväkodin että muiden pikkulapsiperheiden kanssa työskentelevien tahojen työvälineeksi. Tämän lisäksi vihko toimii itsenäisenä, vanhempien kasvatustyötä tukevana tieto- ja vinkkipankkina.

2.2 Kehittämistyön tavoiteltu ratkaisu

Opinnäytetyön avulla pyrittiin tarjoamaan niin avoimen päiväkodin työntekijöille kuin vanhemmille, tietoa ja konkreettisia toimintamalleja lapsen ja vanhemman vuorovaikutuksen tukemiseen. Loimme ideavihon, jonka tarkoituksena oli helpottaa vanhempia tulemaan tietoisiksi lämpimän vuorovaikutuksen tärkeydestä, sekä löytämään erilaisia tapoja vahvistaa omaa vuorovaikutustaan lapsensa kanssa. Harjoitteiden avulla vanhemmilla on myös mahdollisuus ennaltaehkäistä erilaisia arjessa tapahtuvia konflikteja.

Tarkoituksena oli, että työntekijöiden johdolla vanhemmat ja lapset saivat mahdollisuuden tutustua viikossa oleviin toiminnallisiin vinkkeihin. Tällä tavoin toivoimme asiakasperheiden löytävän luomastamme kokoelmasta juuri heidän tarpeisiinsa sopivat työkalut, jotka he voisivat sulauttaa osaksi arkeaan. Avoin päiväkotitarjoaa myös oivan mahdollisuuden niin ammattilaisvetoiseen, kuin myös puhtaasti vertaistuelliseen keskusteluun aiheen tiimoilta, joka voi omalta osaltaan synnyttää innovatiivisia oivalluksia sekä uusia toimintamalleja vanhempien parissa. Mainittakoon myös, että ideavihon toimintavinkkejä on tulevaisuudessa mahdollista muokata sen hetkisen asiakaskunnan toiveiden ja tarpeiden mukaisesti.

3 Lapsen ja vanhemman välinen vuorovaikutus

Vuorovaikutusta voidaan kuvata vähintään kahden ihmisen välisenä vastavuoroisena kommunikaationa. Vuorovaikutus voi olla verbaalista tai nonverbaalista, pitäen sisällään ilmeitä, eleitä, katseita, ääntelyä, sanoja tai puhetta. (Mieli 125 2022.) Vuorovaikutuksen onnistuminen ei ole aina itsestään selvää, sillä se edellyttää kunnioittavaa kohtaamista ja kykyä eläytyä toisen asemaan. Vuorovaikutustaitoja on kuitenkin mahdollista oppia ja harjoitella läpi elämän. (Opetushallitus 2022.)

Lapsen ensimmäisinä ikävuosina luodaan pohja tasapainoisen kasvun ja kehityksen edellytyksille. Erityisesti varhaislapsuudessa mielen ja mielenterveyden kehittyminen on suorassa yhteydessä vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen laatuun. Varhaislapsuudessa aivojen kehitys on kiivaimmillaan, jolloin toistuvat kokemukset muovaavat aivojen toiminnallisia rakenteita. Lapsen tasapainoinen kasvu, kehitys ja hyvinvointi edellyttääkin turvallista aikuista, johon lapsi voi solmia pitkäkestoisen tunnesuhteen. (MLL 2021.)

3.1 Varhaisen vuorovaikutuksen merkitys

Lapsella on syntymästään lähtien kyky ja tarve olla vuorovaikutuksessa häntä hoivaaviin aikuisiin. Ensimmäiset ihmissuhteet ovatkin erittäin merkityksellisiä sen kannalta, miten lapsi myöhemmin näkee itsensä, sekä millaisena hän kuvittelee muiden itsensä näkevän. Varhainen vuorovaikutus piirtää lapsen mieleen vahvan mallin yhdessä olemisesta, jonka pohjalta hän oppii havainnoimaan, tulkitsemaan, sekä osallistumaan vuorovaikutustilanteisiin myös myöhemmässä elämänsä vaiheessa. (MLL 2021.)

Lukuisat tutkimukset osoittavat, että vauvan ja vanhemman välisen katsekontaktin merkitys on vauvan psyykkisen kehityksen kannalta ensiarvoisen tärkeä. Psykoanalyttikko ja lastenlääkäri D. W. Winnicott kuvasi jo vuonna 1971 varhaisen ja vastavuoroisen katsekontaktin välittävän vauvalle merkityksellistä tietoa hänen tarpeidensa ja olemassaolonsa tärkeydestä. (Suomen psykoanalyttinen yhdistys 2019.) Älypuhelinaikana

vanhempien kyky luoda lapseen riittävästi katsekontaktia on kuitenkin vähentynyt. Muun muassa Raudaskosken, Mantereen ja Valkosen (2017) tutkimuksen mukaan älypuhelimien keskittyminen vaikuttaa haitallisesti lapsen ja aikuisen väliseen vuorovaikutukseen sekä lapsen sosiaalisten taitojen kehittymiseen.

Toistuvien hyvien vuorovaikutuskokemusten on todettu sen sijaan vaikuttavan aivojen kehitykseen suotuisasti, joten lapsen varhaisilla vuorovaikutuskokemuksilla on suuri painoarvo hänen tulevien ihmissuhteidensa kannalta. Mikäli vanhempi virittäytyy tulkitsemaan lapsen viestejä oikein, sekä toimimaan niiden mukaisesti, synnyttää se lapselle mielikuvan, että hän on tärkeä ja maailma on hyvä paikka elää. Tämä on myös edellytys hyvän itsetuntemuksen, itsetunnon sekä empatiakyvyn kehitykselle. (MLL 2021.) Kuuntelemalla lasta annetaan hänelle myös tunne omasta merkityksellisyydestään. Reagoidessa vauvan jokelteluun tai taaperon muutamiiin sanoihin, annetaan heille niin välineitä vuorovaikutukseen kuin kokemuksia heidän tärkeydestään. Kuuntelemalla osoitetaan myös lapselle, että hänellä on mahdollisuus ilmaista omia tunteitaan pelkäämättä pulaan joutumista. (Trogen 2021, 129-130.)

Lapsella on oltava mahdollisuus kaikenlaisten tunteiden ja ajatusten jakamiseen sellaisen aikuisen kanssa, jonka hän kokee turvalliseksi. Tämä vaatii lapsen aitoa nähdäksi ja kuulluksi tulemistä. (Mattila 2011, 67.) On kuitenkin hyvä pitää mielessä, että vaikka tasapainoinen kehitys vaatii riittävän lämpimiä ja turvallisia ihmissuhteita, voi lapsesta kehittyä hyvinvoiva aikuinen ongelmallisista lähtökohdistaan huolimatta. Tämä kuitenkin vaatii aktiivista varhaisten mallien tiedostamista sekä niiden tietoista työstämistä. (MLL 2021.) Tasapainoisen vuorovaikutussuhteen rakentumista on mahdollista tukea ja tasapainottaa myös ammattilaisten suunnittelemien ja toteuttamien vuorovaikutusleikkihetkien avulla (Toivanen ym. 2010, Vilénin, Seppäsen, Tapion & Toivasen 2010, 175 mukaan).

3.2 Vuorovaikutus ja kiintymyssuhde

Varhaisesta vuorovaikutuksesta kiinnostuneen brittiläisen psykiatrin ja psykoanalyytikon John Bowlbyn ajatuksiin perustuvan kiintymyssuhdeteorian mukaan, vauvalla on luonnostaan kyky ja tarve tavoitella niin kehollisesti kuin myös psyykkisesti hoivaajansa huomiota. Tämä puolestaan virittää vanhemman hoivaavaan suhteeseen vauvansa kanssa.

Kiintymyssuhdeteorian ydin kiteytyykin ajatukseen siitä, että vauvan ja vanhemman välinen vastavuoroinen hoivasuhde luo suotuisat edellytykset tunnesäätelyn perustana toimivan turvallisuuden kokemuksen kehittymiselle. (Kauppi & Takalo 2014, 17.) Mary Ainsworth ja John Bowlbyn mukaan kiintymyksen voi jakaa kuuteen osatekijään: pysyvään suhteeseen, kiintymyksen kohteena määriteltyn henkilöön, tunnetasolla olevaan tärkeään suhteeseen, tarkoitukseen yhteyden ylläpitämiseen toiseen yksilöön, hädän ja ahdistuksen aiheutumiseen vastentahtoisesta erossaolosta sekä lohdun ja hyvinolon tavoittelemiseen (Hughes 2011, 19).

Kiintymyssuhteen muodostumiseen vaikuttavat useat tekijät, joita ovat mm. temperamentti- ja persoonallisuuden erot, elämäntilanne sekä vanhempien lapsuuskokemukset (Juusola 2011, 114). Kiintymyssuhdeteorian mukaan varhaiset vuorovaikutusmallit ohjaavat jokaisen yksilön uskomuksia ja odotuksia siitä, miten hänen tunteisiinsa ja tarpeisiinsa vastataan. Samalla ne vaikuttavat itseilmaisuuksiin, sekä suhtautumiseen omaan elämäänsä käännekohtiin, kuten vanhemmaksi tulemiseen. Mary Ainsworthin tutkimuksen mukaan, lapsena omaksutut kiintymysmallit säilyvät aikuisuuteen saakka melko muuttumattomina, periytyen sellaisinaan myös seuraaville sukupolville. (Kauppi & Takalo 2014, 18.)

Kiintymyssuhdeteoriassa eritellään viisi kiintymyssuhdemallia, joita ovat turvallinen-, turvaton-, välttelevä-, ristiriitainen- sekä organisoimaton kiintymyssuhde (Kauppi & Takalo 2014, 17). Perusluottamuksen, itsetunnon sekä tunnesäätelyn kehittymisen pohjana on turvallinen kiintymyssuhde, jonka mallin lapsi saa vanhemmiltaan (Juusola 2011, 113-114). Turvallinen kiintymyssuhde lähtee siitä, että hoivaaja huomioi lapsen tarpeet, luoden näin turvallisuuden ja ennakoitavuuden ilmapiiriä. Tämä edellyttää vanhemman henkistä ja fyysistä läsnäoloa sekä sensitiivisyyttä, jolla tarkoitetaan sitä, että hän reagoi lapselta tulleisiin viesteihin nopeasti ja johdonmukaisesti. Lisäksi vanhempi ottaa lapsen tunteet ja ajatukset tosissaan. (Trogen 2021, 44-49; Ainsworth 1978, Main & Solomon 1990, Kaupin ja Takalon 2014, 18 mukaan.) Turvallisesti kiinnittyneen lapsen on yleensä helppo luoda tasapainoisia ihmissuhteita aikuisiällä, sillä hänen tarpeisiinsa on vastannut sensitiivinen aikuinen, tarjoten riittävästi hoivaa ja rakkautta (Kauppi & Takalo 2014, 18). Turvattomassa kiintymyssuhteessa hoivaaja jättää lapsen vahvat tunteet ja tarpeet huomiotta, jolloin lapsi joutuu selviämään esimerkiksi voimakkaista tunnereaktioistaan ilman kanssasäätelijää.

Torjunta tai sen yhteydessä saatu negatiivinen kokemus voi haitata vuorovaikutustaitojen kehittymistä, ja sosiaalisemotionaalista tukea tarvitsevien lasten kohdalla aikuisten vuorovaikutustavat voivat korostua vielä enemmän, sillä erilaiset tunneviestit saattavat nostaa voimakkaitakin reaktioita, joihin vastaaminen on aikuisen vastuulla. Mikäli lapsi alkaa näkemään ympäristön itselleen turvattomana paikkana, pyrkii hän tekemään kaikkensa välttääkseen hylätyksi tulemisen tunteet. Toisinaan kiintymyssuhde vaurioituu kuitenkin sen verran rajusti, että lapsi kokee tarpeelliseksi vetäytyä uhkaavalta kokemastaan maailmasta, välttäen kontaktia muiden ihmisten kanssa. Turvaton kiinnittyminen voi näyttäytyä myös ristiriitaisena ja välttelevänä, eli toisin sanoen organisoimattomana kiintymyssuhteena, jolloin lapsi ei kykene hakemaan hoivaajaltaan turvaa, vaan reagoi jähmettymällä. Lapsen käytös saattaa olla myös ennakoimatonta ja ristiriitaista. Organisoimaton kiintymyssuhde voi pahimmillaan vaikuttaa erittäin negatiivisesti myöhempään psyykkiseen kehitykseen. (Kauppi & Takalo 2014, 19.)

Välttelevässä kiintymyssuhteessa lapsi kokee omien tunteiden ja tarpeiden ilmaisemisen vaarantavan läheisyyden hoivaajaansa. Täten hän hyvin todennäköisesti tukahduttaa

voimakkaat tunne- ja tarvereaktionsa, joka merkitsee aikuisuudessa etäistä ja pidättyvää tapaa suhtautua toisiin ihmisiin. Ristiriitaisessa kiintymyssuhteessa lapsi puolestaan reagoi herkästi vaaroille ja hylkäämisen kokemuksille, sillä vanhempien antamaan turvaan ja hoivaan ei ole luottamista. Täten lapsi saattaa takertua voimakkaasti hoivaajaansa, käyttäytyen dramaattisesti ja säätelemättömästi. Ristiriitainen kiintymyssuhde näyttäytyy aikuisiällä voimakkaina ja hallitsemattomina tunnepurkauksina, sekä pulmina solmia tasapainoisia ja luottamukseen perustuvia ihmissuhteita. (Kauppi & Takalo 2014, 19.)

Vanhemman ei ole aina mahdollista olla saatavilla juuri oikeaan aikaan tai jatkuvasti, eikä lapsen sensitiivinen kohtaaminen ja tilanteiden lukeminenkaan aina onnistu. Turvallinen kiintymyssuhde ei kuitenkaan ole uhattuna, vaikka vanhemman ja lapsen suhteessa tulee katkos, esimerkiksi reagoimattomuuden tai eroon joutumisen vuoksi. Vanhempi voi korjata syntyneen katkoksen tunnistamalla sitä ahdistusta mitä lapsi kokee, ja sovittamalla yhteen omaa tunnetilaansa lapsen tunnetilan kanssa. Lapsen on tärkeää saada kokemus, ettei erimielisyydet tai erossa olemiset katkaise suhdetta. Lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen lisäksi vanhemman on tärkeää pitää huolta myös omasta hyvinvoinnistaan, sekä mahdollisesta parisuhteestaan. (Hughes 2011, 183-184; Juusola 2011, 119.)

3.3 Mentalisaatio vanhemmuudessa

Mentalisaatiolla eli mielentämisellä tarkoitetaan kykyä pitää mielessä niin oma kuin myös toisen mieli. Pystymme näkemään itsemme ja toistemme halut, uskomukset ja päämäärät. Tämä kyky kehittyy meille jo varhaisessa vuorovaikutussuhteessa. Pieni vauva ilmaisee tarpeitaan sanattomasti erilaisin ilmein, äänin ja liikkein, joka herättää vanhemmassa halun vastata hänen tarpeisiinsa. Vauvan saadessa kokemus ymmärretyksi tulemisesta, turvallinen kiintymyssuhde vahvistuu ja mielentämisikyky kehittyy. Kun lapsen tunteet ja tarpeet huomioidaan mentalisoimalla, kokee hän maailman ennustettavana ja turvallisena paikkana. Tämän vuoksi aikuisen tulisikin huomioida lapsen tarpeet ja tunteet kaikissa arjen tilanteissa. Mentalisaatiossa ei kuitenkaan ole tarkoitus toimia aina lapsen mielen mukaan tai hyväksyä kaikkea käytöstä. Lapsen näkökulmia voi arvostaa ja virheitä ymmärtää, vaikka asettaakin lapselle rajoja. (Larmo 2017, 15-16; Mattila & Rantala 2019, 26-28; Keinänen & Martin 2019, 26.)

Yleensä mentalisaatiokyvyn kehittyminen on melko huomaamaton ja luonnollinen prosessi, jolloin lapsi oppii huoltajansa avustuksella tunnistamaan ja nimeämään tunteitaan ja tarpeitaan niin itsessään kuin myös toisissa ihmisissä. Myös leikillä, mielikuvituksella, uteliaisuudella sekä joustolla on oma tehtävänsä mentalisaatiokyvyn kehittämisessä. Hyvä mentalisaatiokyky, johon sisältyy kognitiivisen ymmärryksen lisäksi myös emotionaalista ymmärrystä, suojaa ihmistä raskailta ja vaikeilta vuorovaikutustilanteilta sekä lisää resilienssiä. Se myös auttaa omien tunnetilojen säätelyssä ja parantaa perheensisäistä

vuorovaikutusta. Vanhemman tehtävänä onkin pohtia lapsen ajatuksia, tunteita, kokemuksia ja tarpeita omiensa rinnalla, sekä pyrkiä ymmärtämään niiden vaikutusta syntyneisiin vuorovaikutustilanteisiin. (Kalland 2014, 26, 33; Pajulo, Salo & Pyykkönen 2015.)

Mentalisointi näkyy sanojen lisäksi elein, katsein ja kosketuksin. Vanhemman huomioidessa lapsen tunteita ja tarpeita arjen eri tilanteissa lapsi kokee, että vanhempi pitää häntä mielessä. Tämä auttaa lasta näkemään maailman turvallisena ja ennustettavana. Samalla tavalla kuin vauva liikehtii levottomasti ja aikuinen ymmärtää liikkeen liittyvän tunnetilaan, niin myös lapsi tarkkailee aikuisen tunnetiloja. Kiinnittämällä huomiota omaan mielentilaan, vuorovaikutus voi helpottua. (Mattila & Rantala 2019, 27-28.)

Mentalisaatio tarkoittaa myös sitä, että vanhemmalla on voimia pureutua sekä oman että lapsensa käytöksen taakse hankalinakin hetkinä. Erityisesti tämä vaatii eläytymistä lapsen kokemusmaailmaan, sekä ymmärrystä siitä, että irrationaaliselta tuntuva käytöksen juurisyys voi olla esimerkiksi nälkä, väsymys, pelko, hämmennys tai kiukku. Vaikka vanhemman tulkinnat lapsen käytöksestä ovatkin vain arvauksia, voi hyvä mentalisaatiokyky vaikuttaa parhaimmillaan koko perheen vuorovaikutukseen sekä lapsen kehitykseen suotuisalla tavalla. (Kalland 2014, 30; MLL 2019.)

3.4 Tunnetaidot tutuksi

Tunteet ovat evoluution muokkaama järjestelmä, jonka perimmäisenä tarkoituksena on taata yksilön hyvinvointi silloin, kun keho, mieli ja ympäristö eivät ole tasapainossa (Juusola 2011, 95). Tunteet välittävät merkityksellistä tietoa paitsi meistä itsestämme, myös muista ihmisistä ja ympäristöstä. Tämän lisäksi tunteet suuntaavat toimintaamme ja toimivat osana havaitsemistamme sekä ajatteluamme. (Mieli125 2022.) Kyky tunnistaa ja kuvata tunnekokemuksia kehittyy läpi lapsuusiän, ja yksi lapsuuden merkittävimpiä kehitystehtäviä onkin tunnesäätelytaidon oppiminen. Koska tunteet vaikuttavat aivan kaikkeen inhimilliseen toimintaan, olisi jokaisen lapsen ensiarvoisen tärkeää oppia tunnetaitoja. (Avola & Pentikäinen 2019, 148.)

Jo pieni vauva osaa ilmaista tunteitaan itkemällä ja hymyilemällä, ilmentäen näin hyvää ja paha oloaan. Vaikka jokaisen yksilöllinen temperamentti muodostaa pohjan tunteiden kokemiselle, oppii lapsi tunneilmaisua myös havainnoimalla ja jäljittelemällä läheisiään. (Opetushallitus 2022.) Vauvavaiheessa lapsen tunnekokemukset ovat hyvin kokonaisvaltaisia, joka tarkoittaa sitä, että tunteet ovat vahvasti sidottuna nykyhetkeen. Vauva kokee tunteet samanaikaisesti sekä kehollisina että mielensisäisinä, ja toisinaan ne äityvät sietämättömän voimakkiksi. Ensikosketus tunteiden säätelyn maailmaan saakin alkunsa sillä hetkellä, kun vanhempi tai hoitaja kohtaa hermostuneen vauvan ymmärtäväisesti rauhoitellen, sekä pohtien syytä hänen pahalle ololleen. Toisaalta vauvan tasapainoisen kehityksen kannalta on myös tärkeää jakaa ja vahvistaa myönteisiä tunnekokemuksia. (Riihonen & Koskinen 2020, 62-63.)

Lapsen kasvaessa, vahvistuvat hänen tunteiden havaitsemis- ja ymmärtämistaitonsa ensisijaisesti vanhempien tai kasvattajien avustuksella. Esimerkiksi lapsen kaatuessa ja itkiessä tapahtunutta, voidaan häntä lohduttaa seuraavanlaisesti: ”Voi pientä, harmittaako sinua, kun kaaduit? Sattuiko, tuliko pipi? Iskä puhaltaa.” Tämänkaltaisten arjen toistuvien tilanteiden yhteydessä kasvatetaan lapsen tunnetaitoja sekä tunnesanastoa miltei huomaamatta. Lapsen kanssa on myös tärkeää käydä keskustelua siitä, millä tavoin tunteet vaikuttavat häneen, sekä mitä hyötyä erilaisista tunteista on. Lapselle voidaan kertoa, että tunteiden voidaan ajatella olevan kuin liikennemerkkejä, joiden tarkoituksena on ilmentää, mitkä asiat ovat tärkeitä ja mitkä eivät. Esimerkiksi kateuden tunne kuvastaa sitä, minkälaisia asioita toivoisi omaan elämään, vihan tunne puolestaan sitä, että kokee jonkin asian epäoikeudenmukaisena. (Riihonen & Koskinen 2020, 63.) Lapselle on myös hyvä kertoa, että kaikki tunteet ovat yhtä arvokkaita, eikä mitään tunnetta tarvitse tukahduttaa. Myös vaikeaksi koetut tunteet, kuten viha tai kiukku ovat luonnollinen osa elämää. (Avola & Pentikäinen 2019, 149.)

Tunnetaitojen tietoinen harjoittelu aloitetaan perustunteiden, eli ilon, surun, pelon, vihan, inhon ja hämmästyksen tunnistamisesta. Tunteet ilmenevät kehollisina reaktioina ja näkyvät ulospäin mm. ilmeissä, eleissä, puheessa sekä äänenpainossa. Täten tunteiden tunnistamisen tukena on suositeltavaa käyttää kuvatuksia, jotka konkretisoivat ja selkeyttävät lapselle vaikeasti ymmärrettäviä ja abstrakteja tunteita. Kuvatuista hyötyvät etenkin sellaiset lapset, joilla on kielen kehityksen viivästymä. Lapsen kanssa voidaan myös pohtia tunteiden syy-seuraussuhdetta, kuten mistä käsiteltävä tunne voisi johtua, sekä kuinka sitä on soveliasta ilmaista. Mikäli kielellinen kommunikointi sujuu lapselta hyvin, voidaan tunnekasvatusta toteuttaa myös satujen, tarinoiden, elokuvien sekä kasvatuksellisten keskustelujen yhteydessä. (Opetushallitus 2022.)

Trogenin (2021, 69-70) mukaan lapselle voidaan opettaa tunteiden säätelyä vasta silloin, kun hän hallitsee tunnetaitojen perusteet, joihin kuuluvat tunnesanaston hallitseminen sekä tunteiden kehollisten viestien tunnistaminen. Lapsi ei kuitenkaan opi tunnesäätelyä ilman konkreettisia toimintaohjeita ja vinkkejä, kuinka toimia tilanteessa, jossa tunteet pääsevät yllättäen kuumenemaan. Lapsen kanssa onkin tärkeää käydä läpi erilaisia tunnetiloja, sekä pohtia kuinka kutakin tunnetta olisi soveliasta ilmaista. Ratkaisumallit voidaan esimerkiksi piirtää tauluun, joka toimii lapsen tunteiden säätelyn tukena tilanteissa, joissa hän joutuu kohtaamaan vaikeita tunteita. Tunnesäätelytaitojen kehittymistä voidaan tukea myös opettamalla lapselle tietoisuustaitoja. Tietoisuustaidot auttavat mm. tunnistamaan ja hyväksymään tunteita sekä ohjaamaan käyttäytymistä haastavissa tilanteissa.

Tunteita on tärkeää ilmaista aidosti, koska se jo itsessään auttaa tunteiden säatelemisessä. Erilaisiin tunnesäätelykeinoihin liittyvät esimerkiksi tietoinen keskittyminen hengitykseen tai erilaiset mielikuvat. Mindfulness harjoitteet ovat yksi tapa tukea lapsen itsetuntemusta ja

opettaa havainnoimaan omaa kehoa. Näiden harjoitteiden avulla voidaan tukea lasten sosiaalisia- ja vuorovaikutustaitoja. (Trogen 2021, 111-112; Neuvokas perhe 2022.)

Tunnesäätelyn tukena voidaan hyödyntää myös hierontaa. Kokemukset rauhallisesta kosketuksesta alentavat stressiä sekä parantavat stressinsäätelykykyä. Lapsille suositellaankin tarjottavan hierontaa joko ennen stressaavia tilanteita tai niiden jälkeen. (Juusola 2011, 98.) Esimerkiksi suomalainen satuhieronta- menetelmä on toimiva yhteyden rakentaja, jossa myönteisen kosketuksen sekä satujen avulla vahvistetaan vuorovaikutusta, tuetaan itsetuntoa sekä ennaltaehkäistään stressiä. (Satuhieronta 2022).

Lapsi harjoittelee tunnetaitoja sekä tunteiden säätelyä myös leikkiessään. Tämän vuoksi aikuisen olisi hyvä olla lähellä voidakseen tarvittaessa sanoittaa tilanteita, antaa tunteille nimiä sekä konkretisoida syy-seuraussuhteita. On kuitenkin tärkeää, että lapsi oppii jo varhain ymmärtämään tunteidensa omakohtaisuuden, joten sanoittaessaan lapsen tunteita, aikuisen ei kuulu tehdä oletuksia sanomalla vaikkapa, että ”olet vihainen”, vaan ”minusta näyttää siltä, että olet vihainen”. Kun lapsi oppii kuvaamaan omia tunnekokemuksiaan verbaalisesti, tarjoutuu hänelle mahdollisuus tulla entistä paremmin nähdyksi ja ymmärretyksi. Tällöin katoaa myös potentiaalinen tarve aggressiiviselle sekä väkivaltaiselle käytökselle. (Opetushallitus 2022.)

Toisinaan vanhemmat tai kasvattajat ajattelevat, ettei lapselle saisi näyttää omia tunteitaan. Luulo on kuitenkin väärä, sillä lapset hyötyvät siitä, että aikuinen nimeää myös omat tunteensa. Tämä johtuu siitä, että lapset aistivat hyvin tarkasti aikuisen tunnetilat, jonka vuoksi on hänelle myös helpottavaa ymmärtää, mitä hänen ympärillään on meneillään. Aikuisen on kuitenkin hyvä osata näyttää tunteitaan rakentavasti. Mikäli ylilyöntejä tapahtuu, on asiasta hyvä keskustella jälkikäteen ja pyytää lapselta tarvittaessa anteeksi. (Riihonen & Koskinen 2020, 74-75.)

Vaikka tunnetaitojen ja tunteiden säätelyn hallitseminen onkin tärkeä taito, epäonnistuvat siinä toisinaan myös vanhemmat. On hyvä muistaa, että erimielisyydet ja räiskyvät tunteet kuuluvat elämään, eikä niitä voi täysin välttää. Toisinaan koetut ristiriitatilanteet eivät vaaranna lämmintä vuorovaikutusta, vaikka yhteys lapseen hetkellisesti katoaisikin. Tärkeintä on katkenneen yhteyden huomaaminen ja sen pikainen korjaaminen. (Mattila & Rantala 2019, 33.)

4 Vuorovaikutuksen kompastuskivet

Vanhemmaksi tuleminen herättää usein monenlaisia ajatuksia, kuten millainen minä olen vanhempana, mitä arvoja haluan välittää ja millaisia taitoja haluan, että lapseni oppii. Vanhemman tehtävänä onkin tarjota lapselle eväitä hyvään vuorovaikutukseen ilmaisemalla ja

sanoittamalla tunteita, sekä mallintamalla toivottavaa käytöstä. Tämän lisäksi vanhemman tehtävänä on näyttää, millä tavoin ja missä määrin ristiriitatilanteita käsitellään.

Vaikka vastuu hyvän vuorovaikutuksen mallintamisesta voi tuntua vanhemmasta suurelta, on hyvä muistaa, että vanhemmaksi kasvetaan hiljalleen eikä kenenkään tarvitse olla täydellinen. Kaikkea ei tarvitse tietää, vaan yhdessä tutkimalla opimme niin itsestämme kuin toisistammekin. Vuorovaikutustaitoja voi harjoitella myös yhdessä lapsen kanssa. (Talvio & Klemola 2017, 160-161; Trogen 2021, 19, 30.)

4.1 Haasteiden tiedostaminen

Pienten lasten kanssa vuorovaikutus perustuu puhutun kielen lisäksi isona osana myös nonverbaaliseen viestintään. Lapset tulkitsevat aikuisen kehonkieltä ja katsetta, joka viestittää lapselle hänen tärkeydestään. Lasten ollessa vuorovaikutuksessa heille tärkeisiin ihmisiin he samalla rakentavat kuvaa omasta itsestään. Erityisesti kasvatuksellisissa, rajojen asettamista vaativissa tilanteissa aikuisen vastuulla on kohtaamisen onnistuminen. Lapsi etsii viestejä siitä, onko hän hyväksytty. Aikuisen on huomioitava, että omat tunteet tarttuvat lapseen ja aikuisen reagoiminen vaikuttaa lapsen reagoimistapaan. Esimerkiksi väsyneen tai ärtyneen vanhemman oma käytös ja mielentila tuo haasteita vuorovaikutustilanteisiin, aikuinen saattaa tiuskia ja olla vihainen lapselle, vaikka kyse ei olisi lapsen muuttuneesta käytöksestä. Tästä syystä aikuisen tulisi olla tietoinen niistä tekijöistä, jotka vaikuttavat omaan toimintaan, ja sanoittaa lapselle omaa tunnetilaa. (Mattila 2011, 25-27; Trogen 2021, 104-105, 111.)

Hyviin vuorovaikutustaitoihin on tarvetta myös tilanteissa, jossa ollaan eri mieltä, tai niihin liittyy paljon erilaisia tunteita. Se miten toimimme näissä tilanteissa, vaikuttaa siihen millä tavalla ne koetaan, ja kuinka onnistuneesti niissä edetään. Toisinaan rakentavan vuorovaikutuksen keinot saattavat unohtua, kun kyseessä on omat rakkaat lapset ja epäkunnioittavat ilmaisut luovat syyllisyyttä vanhemmissa. Asioihin lisäksi puututaan usein vasta silloin, kun ongelma on jo päässyt syntymään. Tärkeää olisi kuitenkin ehkäistä ongelmia jo ennen niiden syntymistä. Tähän tarvitaan yhteyden löytämistä lapsen kanssa ja vuorovaikutustaitojen opettamista ennakkoon. Näin ollen pystymme myös varautumaan ongelmatilanteisiin, jos niitä on syntymässä. Yhteyden luomiseen tarvitaan empatiaa lasta kohtaan. Empatian avulla lapsi pystyy rauhoittumaan ja kokee tulevaisuutensa nähdyksi ja ymmärretyksi. (Talvio & Klemola 2017, 7,11; Trogen 2021, 64, 119.)

Ristiriitatilanteita kuitenkin tarvitaan, voidaksemme oppia ongelmanratkaisua ja saadaksemme onnistumisen kokemuksia siitä, että selviämme vaikeistakin tilanteista ja tunteista. Aikuisen rauhallinen ja empaattinen lähestyminen ristiriitatilanteeseen auttaa parhaiten lapsen iästä ja tilanteesta riippumatta. Lapsen ei-toivotun käyttäytymisen

muuttamiseen tarvitaan aikuisen tukea ja ohjausta rangaistusten sijaan. (Talvio & Klemola 2017, 7,11; Trogen 2021, 64, 102-103.)

Mitä pienemmästä lapsesta on kysymys, sitä useammin vanhempi joutuu etsimään konfliktien syitä yrityserehdys tekniikalla. Kun lapsi ei vielä puhu, vanhemman täytyy vain yrittää saada itsensä samalle aaltopituudelle havainnoimalla lapsen antamia merkkejä. Kun lapsi kasvaa, vanhemmalla on mahdollista pohtia ristiriitatilannetta, ja siihen vaikuttaneita asioita yhdessä lapsen kanssa. Vanhemman on kuitenkin huomioitava, että omat odotukset on suhteutettu lapsen kehitystasoon ja taitoihin. Tilanteissa onkin tärkeää selvittää, onko kyse lapsen pystymättömyydestä vai tahtomattomuudesta. (Trogen 2021, 105, 127.)

4.2 Synnynnäisen temperamentin vaikutus

Temperamentti on ihmiselle tyypillinen käyttäytymispiirre, jonka avulla erotumme muista ihmisistä. Jokainen meistä syntyy tietyllä temperamentilla vahvistettuna, ja se toimii lähtökohtana yksilölliselle persoonallisuudellemme. Temperamenttipiirteet ovat pysyviä, ja lapsena havaitut piirteet seuraavat aikuisuuteen asti. Kuitenkin tapa, jolla temperamentti ilmenee, saattaa muuttua iän mukana. Tähän vaikuttaa kulttuurin ja ympäristön odotukset, sekä oma psyykinen ja biologinen kypsyminen. (Keltikangas-Järvinen 2015, 39-42.)

Thomasin ja Chessin (1977) pitkittäistutkimus on temperamenttitutkimuksista tunnetuin. Tämän pohjalta temperamenttia pidetään käyttäytymistyylinä, jossa nähdään yhdeksän erilaista temperamenttipiirrettä, joita ovat aktiivisuus, rytmisyys, lähestyminen tai vetäytyminen, sopeutuminen, vastauskynnys, reaktioiden intensiivisyys, tarkkaavuuden kesto ja sinnikkyys, mielialan laatu ja häiritävyys. Edellä mainittujen temperamenttipiirteiden avulla Thomas ja Chess ovat nimenneet kolme temperamenttityyppiä, jotka ovat helppo, hitaasti lämpenevä ja voimakas temperamentti. Jokaisella temperamenttityypillä on omia vahvuuksia ja haasteita, eikä mikään niistä ole toistaan parempi tai huonompi. (Ahonen 2017, 23-27; MLL 2022.)

Tutkimusten mukaan erilaisilla temperamenttipiirteillä on suuri vaikutus ihmisten väliseen vuorovaikutukseen, jonka vuoksi lasten erilaiset temperamenttipiirteet ja niiden ominaisuudet voivat herättää moninaisia tunteita vanhemmissa. Ristiriitatilanteissa auttaa lapsen temperamentin ymmärtäminen, ja lapsen yksilöllinen kohtaaminen. Mitä voimakkaampi temperamentti lapsella on sitä enemmän tarvitaan aikaa ristiriitatilanteen rauhoittamiseen. Lapsen persoona rakentuu ympäristön kanssa vuorovaikutuksessa, ja se vaikuttaa niin vuorovaikutustaitoihin, ajatteluun kuin maailmankuvaankin. (Trogen 2021, 94,97; Keltikangas-Järvinen 2015, 119; Ahonen 2017, 23-27; MLL 2022.)

Temperamentilla on vaikutusta lapsen minäkuvaan suoraan ja välillisesti. Välillinen vaikutus temperamenttiin on tavallisempaa, jolloin minäkuvan muodostumiseen vaikuttaa ympäristön

suhtautuminen lapsen temperamenttiin. Temperamenttipiirteiden mukaisesti lapsi alkaa kuulemaan ympäriltään joko positiivista tai negatiivista palautetta. Positiivisen minäkuvan muodostamiseen ei vaikuta rohkea, sosiaalinen tai rauhallinen temperamentti, mutta rauhaton tai levoton vaikuttaa minäkuvaan ja itsearvostuksen rakentumiseen. Temperamentin suora vaikutus minäkuvaan voidaan nähdä tilanteissa, joissa temperamentiltaan uusia asioita helposti lähestyvä lapsi saa erilaisista tilanteista onnistumisen kokemuksia.

Temperamentiltaan ujo lapsi voi puolestaan kokea saman tilanteen epäonnistumisena; hänen ei ole helppo kohdata uusia tilanteita eikä näin ollen pysty saamaan niistä onnistumisen tunnetta. (Keltinkangas-Järvinen 2015, 199.)

4.3 Sosiaaliset taidot osana vuorovaikutusta

Sosiaalisilla taidoilla tarkoitetaan kykyä olla rakentavassa vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa. Keltinkangas-Järvinen (2010, 17-18) mukaan sosiaalisesti taitavalla yksilöllä on laaja skaala erilaisia toimintamalleja, joita hän osaa hyödyntää joustavasti kunkin tilanteen edellyttämällä tavalla. Sosiaaliset taidot vaativat sosiaalista herkkyyttä, hienotunteisuutta, sekä empatian ja sympatian tunteita. Itse taidot nähdään muodostuvan osataidoista, joita ovat muun muassa tunteiden tunnistaminen, toisen ihmisen huomioon ottaminen, sekä yhteistyössä toimiminen (Neuropsykologit 2013, 1). Usein sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot ymmärretään samaksi asiaksi, vaikka näin ei ole. Sosiaalisuudessa on kyse synnynnäisestä temperamenttipiirteestä, joka pysyy muuttumattomana läpi elämän, sosiaalisissa taidoissa puolestaan opittavissa olevasta kyvystä olla vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa. Vaikka sosiaalisuuden tiedetäänkin vaikuttavan suotuisasti sosiaalisten taitojen oppimiseen, on ihmisten kanssa toimeen tuleminen viime kädessä temperamentista riippumaton taito. (Keltinkangas-Järvinen 2010, 17-18, 22-23.)

Sosiaalis-emotionaalinen kehitys alkaa jo syntymästä suhteessa hoitaviin aikuisiin. Sosiaalis-emotionaalisten taitojen kehittyminen tapahtuu lapsen ja hänen ympärillään olevan sosiaalisen ympäristön kanssa tiiviissä vuorovaikutuksessa, johon liittyy myös lapsen geneettinen perimä. Geneettistä perimää ei kasvatuksella voida muuttaa, mutta tukemalla lapsen kehitystä pystytään vahvistamaan hänen mahdollisuuksiaan oppia huomioimaan toisia ihmisiä sosiaalisesti myönteisellä tavalla. Ympäristö voikin joko vahvistaa tai heikentää lapsen geneettisiä piirteitä persoonallisuudessa. (Ahonen 2017, 17.)

Sosiaalisten taitojen puute vaikuttaa lapsen käyttäytymiseen, jolloin uudet tilanteet ja toimiminen toisten lasten kanssa voi olla vaikeaa. Sosiaalisia taitoja on kuitenkin mahdollista harjoitella, ja lapselle onkin hyödyllistä opettaa muun muassa sosiaalisissa tilanteissa toimimista ja kommunikaatiotaitojen harjoittelua. Myös tunnetaitojen puutteellisuus aiheuttaa lapselle haasteita sosiaalisissa tilanteissa, ja toistuvat epäonnistumiset voivat

ilmetä erilaisina vuorovaikutuksellisia haasteina, kuten vaikkapa tulistumisherkkyytenä. (Neuropsykologit 2013, 1-3.)

Sosiaaliin taitoihin liittyy vahvasti itsesäätelytaito. Itsesäätelytaidon avulla lapsi pystyy säätelemään tunteita, käyttäytymistä ja kognitiivista toimintaa. Itsesäätelytaidot auttavat lasta sosiaalisissa vuorovaikutuksissa, ja tätä kautta tuottavat lapselle merkityksellisiä kokemuksia. Lapsen itsesäätelytaidoissa esiintyvät haasteet johtavat usein siihen, että ympäristö mieltää lapsen käytöksen sopimattomaksi. Aggressiivinen käytös johtuukin lapsella usein siitä, että hän kokee esimerkiksi lelun ottamisen toisen kädestä tehokkaaksi keinoksi päästä päämäärään, ymmärtämättä miltä toisesta lapsesta tuntuu. Aikuisen tuleekin puuttua tilanteeseen samalla ohjaten lasta. (Ahonen 2017, 18-21; Keltikangas-Järvinen 2010, 65-68.)

Lisäksi lapsen kielellisellä kehityksellä on vahva yhteys itsesäätelytaitoihin. Kielellinen vuorovaikutus auttaa aikuista helpommin tukemaan lasta sosiaalisissa tilanteissa. Lapsi, jolla ei ole vielä kielellisiä valmiuksia, vaatii aikuiselta sensitiivisyyttä tavoittaakseen omia kokemuksiaan oikealla tavalla. Sosiaalis-emotionaaliossa kehityksessä aikuisen rooli on keskeinen, tukemalla lapsen sosiaalista kehitystä, ja lisäämällä huomiota tunnetaitoihin pystymme vahvistamaan lapsen kehitystä parhaalla mahdollisella tavalla. (Ahonen 2017, 18-21.)

5 Positiivinen kasvatus vuorovaikutuksen vahvistajana

Positiivinen kasvatus juontaa juurensa tohtori Martin Seligmanin vuonna 1999 luomaan positiiviseen psykologiaan, joka on hyvinvointia ja onnellisuutta tutkiva tieteenala. Positiivisen psykologian tutkimuksissa keskitytään pääosin yksilöiden myönteisten voimavarojen, ominaisuuksien, sekä tunteiden tutkimiseen, tarkoituksena välittää tietoa siitä, miten onnellisuutta ja hyvinvointia voidaan itse tietoisesti rakentaa. (Avola & Pentikäinen 2019, 25-26.) Positiivisen psykologian myönteisyydelle on suuri tarve, sillä ihmisillä on biologinen taipumus huomata ensisijaisesti haasteet ja ongelmat. Meissä jokaisessa piilevää luontaista negatiivista vinoumaa on kuitenkin mahdollista harjoittaa ja rauhoittaa. Tämä vaatii omien vahvuuksien tunnistamista ja hyödyntämistä, sekä myönteisiin kokemuksiin tukeutumista. (Avola & Pentikäinen 2019, 35-36.)

Yksi positiivisen kasvatuksen tärkeimpiä tavoitteita on lapsen itsetunnon tukeminen. Lapsen hyvän itsetunnon kehittyminen edellyttää turvallisia ihmissuhteita, kannustusta, kehuja ja positiivista palautetta. Hyvä itsetunto lisää resilienssiä, itsenäisyyttä, kyvykkyyden tunnetta sekä päätöksentekokykyä. Sen avulla lapsi oppii myös kunnioittamaan itseään ja muita ihmisiä, sekä solmimaan merkityksellisiä ihmissuhteita. Huono itsetunto puolestaan vaikeuttaa ihmissuhteita, heikentää minäpystyvyyden tunnetta sekä uskoa omiin kykyihinsä.

Tämän lisäksi huono itsetunto lisää negatiiviseksi koettuja tunteita, kuten turhautumista, jännitystä, surua ja ärsyyntymistä. (Trogen 2021, 34.)

Positiivisessa, luontevahvuuksia korostavassa kasvatuksessa on keskeistä lapsen erikoislaatuisuuden huomioiminen sekä myönteisten toimintamallien antaminen toistuvien kieltojen ja nuhtelun sijaan (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2018, 35). Kun perinteisten kasvatustietojen pyrkimyksenä on ollut edetä kohti ennalta määrättyä ideaalia, on positiivisen luonnekasvatuksen tarkoituksena taas pohtia, miten tukea lapsen kasvua parhaaksi versioksi itsestään. Voidaankin ajatella, että jokaisen lapsen ainutlaatuiset ominaisuudet ovat pienessä siemenessä, jotka puhkeavat täyteen kukoistukseen vasta silloin, kun niiden kasvuolosuhteet ovat otolliset. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 35-36.)

5.1 Luontevahvuuksien jäljillä

Jokainen meistä tavoittelee elämässään hyvinvointia. Tästä huolimatta tilastot kertovat karua kieltään osattomuuden, ulkopuolisuuden sekä merkityksettömyyden kokemuksista, mielenterveyshäiriöistä puhumattakaan. Vaikkei tie hyvinvoinnin lähteelle ole aina mutkaton, voidaan hyvinvointitaitoja opettaa ja oppia epäedullisista olosuhteista huolimatta, esimerkiksi luontevahvuuksia korostavan positiivisen kasvatuksen keinoin. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 17-18.)

Luontevahvuudet ovat kunkin yksilön tunnusomaisia ominaisuuksia, vahvuuksia ja kykyjä, jotka tuovat elämään iloa, merkitystä sekä onnistumisen kokemuksia. Vahvuuden toimivat myös hyvän itsetuntemuksen ja hyvinvoinnin pohjana. Jo pienellä lapsella on omat ydinvahvuutensa, joiden käyttäminen on helppoa ja luontevaa. Ne tuovat esiin hänen parhaat puolensa ja helpottavat haasteista selviytymistä. Tästä huolimatta vahvuuksia voi käyttää myös liikaa. Esimerkiksi rohkeus, innokkuus sekä sinnikkyys ovat mainioita vahvuuksia, mutta niiden käyttäminen vaatii itsesäätelytaitoa. Sensuroimaton rohkeus kertoo oma rehellinen mielipiteensä saattaa johtaa turhiin konfliktitilanteisiin, ja valtavan suuri innostumisherkkyys saattaa herättää toisissa ärsyyntymisen tunteita. Myös liiallinen sinnikkyys voi kääntyä itseään vastaan, mikäli tavoitteena on aina paras mahdollinen lopputulos. Lapselle onkin tärkeää opettaa itsesäätelyä myös vahvuuksien käytössä. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2018, 28, 35, 39.; Avola & Pentikäinen 2019, 108.)

Ydinvahvuuksien lisäksi jokaisella lapsella on kasvuvahvuuksia, jotka kaipaavat kehittämistä. Vaikka niiden käyttäminen tuntuisikin aluksi vieraalta, ovat ne siitä huolimatta opeteltavissa. Lasten kanssa on suositeltavaa harjoitella myös kolmea päivittäin tarvittavaa voimavahvuutta, joita ovat sinnikkyys, itsesäätely ja myötätunto. Sinnikkyys ja itsesäätely toimivat kunkin yksilön kasvun ja kehittymisen voimavahvuuksina, jotka motivoivat pinnistelemaan hyödyllisten asioiden eteen. Myötätunto sen sijaan kannustaa toimimaan toisten ihmisten hyväksi lisäten yhteenkuuluvuuden tunnetta. Myötätunto on sidoksissa myös

itsemyötätuntoon, joka on keskeinen elementti vastoinkäymisistä toipumisessa. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2018, 41.)

Vuosituhanen alussa Seligman ja Peterson kehittivät Values in Action (VIA) luonteenvahvuusfilosofian, johon he ovat pyrkineet sijoittamaan mahdollisimman universaaleja vahvuuksia. VIA-mittari pohjautuu kuuteen hyveeseen, joita ovat viisaus, rohkeus, inhimillisyys, oikeudenmukaisuus, kohtuullisuus ja henkisyys. Kutakin hyvettä ilmentää 3-5 luonteenvahvuutta (taulukko 1). Uusitalo-Malmivaara ja Vuorinen ovat sittemmin lisänneet suomalaiseen vahvuuskasvatukseen sopivat vahvuudet, sisun ja myötätunnon osaksi edellä mainittua luonteenvahvuuslistaa. (Avola & Pentikäinen 2019, 102; Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 32-33.)

<i>Hyve</i>	<i>Luonteenvahvuus</i>
I Viisaus ja tieto Tiedon hankkimiseen kytkeytyvät kognitiiviset vahvuudet. Toimivat myös muiden hyveiden toteutumisen mahdollistajina.	1. Luovuus 2. Uteliaisuus 3. Arviointikyky 4. Oppimisen ilo 5. Näkökulmanottokyky
II Rohkeus Päämäärien saavuttamiseen tarvittavat emotionaaliset vahvuudet.	6. Rohkeus (urheus) 7. Sinnikkyys 8. Rehellisyys 9. Innostus
III Inhimillisyys Toisista huolehtimiseen ja ystävystymiseen kytkeytyvät sosiaaliset vahvuudet.	10. Rakkaus 11. Ystävällisyys 12. Sosiaalinen älykkyyys
IV Oikeudenmukaisuus Yhteisössä elämiseen vaadittavat vahvuudet.	13. Ryhmäyötaidot 14. Reiluus 15. Johtajuus
V Kohtuullisuus Liioittelua ja ylenpalttisuutta ehkäisevät vahvuudet.	16. Anteeksiantavuus 17. Vaatimattomuus 18. Harkitsevaisuus 19. Itsesäätely
VI Henkisyys Transsendessiin liittyvät vahvuudet.	20. Kauneuden arvostus 21. Kiitollisuus 22. Toiveikkuus 23. Huumorintaju 24. Hengellisyys

Taulukko 1: Values in Action (VIA) (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 33)

Luontevahvuuksien tunnistamisella ja tukemisella on suuri merkitys lapsen hyvinvoinnin ja hyvän itsetunnon kannalta. Tutkimusten mukaan vahvuusperustainen vanhemmuus vähentää lapsen stressiä, lisää psyykkistä hyvinvointia sekä edesauttaa vastoinkäymisistä selviytymistä. Kun lapsen vahvuudet tunnistetaan ja valjastetaan monipuoliseen käyttöön, oppii hän tukeutumaan niihin myös haastavissa tilanteissa, eikä koe enää tarvetta vetäytyä tai käyttäytyä aggressiivisesti. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 33-34; Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2018, 35.)

Parhaiten lasten vahvuudet kehittyvät sosiaalisessa vuorovaikutuksessa heille merkityksellisten ihmisten parissa. On tärkeää, että aikuinen pyrkii jatkuvasti löytämään lapsesta hyviä ominaisuuksia, jotka hän sanoittaa ääneen vahvuussanastoa hyödyntäen. (Avola & Pentikäinen 2019, 100, 110-111.) Vanhemman aito ja myönteinen, konkreettiseen tekemiseen kohdistettu kannustus luo vahvan pohjan lapsen hyvinvoinnille. Kun vanhempi huomaa lapsen onnistuneen jossain asiassa, ja nostaa esiin siihen johtaneet vahvuudet, saa lapsi kokemuksen, että onnistumisen syy oli hänessä itsessään, eikä vaikkapa sattumassa. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2018, 37.)

5.2 Positiivisen vanhemmuuden viisi pilaria

Kun kotona on turvallinen ilmapiiri, edistää se kaikkien perheenjäsenten hyvinvointia. Riittävän hyvän ilmapiirin rakentaminen vaatii vahvaa ja tietoista panostamista aikuisilta. Tämän lisäksi heidän on myös motivoitava lapsia yhteisen hyvän edistämiseen. Vaikka tarkoituksena ei ole välttää elämän kaikkia konfliktitilanteita, on aikuisten vastuulla pysäyttää negatiivinen kierre, joka etäännyttää perheenjäsenet toisistaan. Rutiinit, vuorovaikutuksen vahvistaminen sekä yhteinen tekeminen lisäävät positiivista kierrettä, joka näyttäytyy perheenjäsenten välisenä yhteistyönä ja hyvinvointina. (Trogen 2021, 190.)

Trogenin (2020, 45-51, 58) mukaan positiivinen vanhemmuus perustuu viiteen pilariin, joita ovat yhteys, kunnioitus, ennakointi, empaattinen johtajuus sekä positiiviset rajat. Yhteys on yksi primitiivisistä perustarpeistamme, ja onnistuneen vuorovaikutuksen tärkeimpiä elementtejä, joka vahvistaa lapsen mieltä, itsetuntoa sekä oppimiskykyä. Aito yhteys edellyttää lapsen tarpeisiin vastaamista, aktiivista kuuntelua, kunnioitusta, läsnäoloa ja hyväksyntää. Kun lapsi kokee saaneensa riittävästi läheisyyttä sekä tullessa nähdyksi, kuulluksi ja ymmärretyksi, vähenevät myös konfliktitilanteet, ja ei toivottu käytös. Jatkovaa yhteyttä ei ole kuitenkaan tarkoituksenmukaista, eikä edes mahdollista ylläpitää. Yhteyden palauttaminen lapseen on kuitenkin aina vanhemman vastuulla. Yhteys vauvaan palautetaan esimerkiksi sylillä, katsekontaktilla ja ruokinnalla. Vähän isomman lapsen kanssa voidaan puolestaan kokeilla kukkuu- ja piiloleikkejä, kunhan se tapahtuu sopivassa stressi-palautussuhteessa. Taaperoikäisten, sekä sitä vanhempien lasten kanssa toimii leikin ja

leikillisyyden lisäksi myös tilanteiden sanoittaminen. Tämän lisäksi lempeä kosketus, sekä hyväksyvä katse ja hymy voivat toimia jäänmurtajina, ja palauttaa yhteyden.

Onnistunut vuorovaikutus edellyttää yhteyden lisäksi myös kaksisuuntaista kunnioitusta, jonka lapsi voi oppia ainoastaan aikuisen toteuttaman sosiaalisen mallintamisen välityksellä. Kunnioitus koostuu kolmesta osa-alueesta, joita ovat fyysinen-, henkinen-, sekä kasvun kunnioitus. Yksinkertaistetusti se tarkoittaa sitä, että lasta ei kosketa satuttavasti, hänelle ei puhuta loukkaavasti, eikä häntä ohjata liiaksi aikuisten toiveiden mukaisesti.

Kunnioituksella on lasta suojaava vaikutus, ja se myös opettaa hänelle tärkeitä arvoja. Mikäli lasta kunnioitetaan vain silloin, kun hän käyttäytyy odotusten mukaisesti, antaa se ristiriitaisen viestin ja opettaa, että rakkaus on ehdollista. Lapsi saattaa myös uskoa, että ihmisiä täytyy kunnioittaa ainoastaan silloin, kun he ovat hyväntuulisia ja myötämielisiä. (Trogen 2020, 65-66; Trogen 2021, 58, 61.)

Aikuisen tehtävänä on mallintaa kunnioittavaa käytöstä myös muita kuin lasta itseään kohtaan, sillä vahvimmat käytösmallit, kuten tapa, jolla toisille ihmisille puhutaan, tai kuinka heitä kohdellaan, opitaan kotoa. Tämän lisäksi lapsen edessä tapahtuvaa itsekritiikkiä on vältettävä, sillä lapsi oppii itsekunnioituksen alkeet suoraan aikuiselta. Lapsen on myös vaikea kunnioittaa aikuista, joka jatkuvasti mustamaalaa itseään. Kunnioituksen tulisikin näkyä kaikessa mitä aikuinen tekee, jotta siitä muodostuisi kaiken kattava elämänarvo, jota lapsi oppii toteuttamaan myös omassa elämässään. (Trogen 2021, 61-62.)

Yhteys ja kunnioitus vaativat rinnalleen myös kyvyn ennakoida tulevaa niin pitkällä kuin lyhyellä aikavälillä. Vaikka aikuiset yleensä hallitsevat ennakoinnin taidon muilla elämän osa-alueillaan, jää se kasvatustilanteissa helposti taka-alalle. Ennakointi on kuitenkin tärkeä osa kasvatusta ja vuorovaikutusta, sillä sen avulla on mahdollista sekä vähentää että ennaltaehkäistä ongelmatilanteita. Ennakoinnin tarkoituksena ei ole tien tasoittaminen, sillä lapset tarvitsevat myös konfliktitilanteita oppiakseen ongelmanratkaisutaitoja, sekä saadakseen onnistumisen kokemuksia niin vaikeista tunteista kuin myös vaikeista tilanteista selviämiseen. Ennakoiva kasvatusta edellyttää vanhemmalta toimintasuunnitelmaa, jonka avulla hän sekä säätelee omaa käytöstään että tukee lasta konfliktitilanteessa. Tämän lisäksi lapsen kanssa opetellaan tunnetaitoja, itsesäätelyä, optimistista ajattelua ja ongelmanratkaisutaitoja. Voidaan sanoa, että ennakoiva kasvatusta on lapsen varustamista henkisellä kypärällä ja polvisuojilla, jolloin ylämäkeen polkeminen tuntuu helpommalta, eivätkä kaatumisetkaan haittaa. (Trogen 2021, 64-67.)

Positiivista kasvatusta kuvaavat parhaiten käsitteet lapsilähtöisyys ja aikuisjohtoisuus. Lapsilähtöisyys tarkoittaa sitä, että lapsen tarpeet otetaan huomioon kaikissa tilanteissa ja häneen suhtaudutaan empaattisesti sekä kunnioittavasti. Aikuisjohtoisuus tarkoittaa puolestaan sitä, että aikuiset ovat vastuussa lapsen kasvatuksesta asettaen turvalliset rajat

johdonmukaisesti ja empaattisesti. Aikuisjohtoisuuden luoma turva ja luottamus tarjoavat lapselle mahdollisuuden harjoitella ikätasoaan vastaavia taitoja rauhassa, vailla stressiä. Liian ankaralla, aikuislähtöisellä kasvatuksella on puolestaan negatiivisia seurauksia, sillä mikäli lapsi ei tunne tulevansa kohdatuksi ja ymmärretyksi, etäännyy hän todennäköisesti vanhemmastaan. Tämän vuoksi on tärkeää, että vanhempi pyrkii ottamaan empaattisen johtajan roolin. Tällöin hän edustaa lapselle luotettavaa aikuista, joka ohjaa ja opettaa, mutta samalla myös kunnioittaa sekä ymmärtää lasta ja hänen tarpeitaan. (Trogen 2021, 72-74.)

Lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen ja hyvinvoinnin edellytyksiin kuuluu myös turvallisten rajojen asettaminen. Rajoilla suojellaan lapsen fyysistä-, henkistä-, sekä sosiaalista kehitystä. Niiden avulla pyritään muun muassa ennaltaehkäisemään tapaturmia, lisäämään turvallisuuden tunnetta, sekä edistämään vuorovaikutustaitoja. Mikäli lapselle annetaan ikätasoonsa nähden liikaa vastuuta, aiheuttaa se stressiä ja turvattomuuden tunnetta. Pelolla hallitseminen johtaa puolestaan lapsen valehteluun, vastarintaan sekä vanhemmasta etäännyttämiseen. (Trogen 2020, 87-88, 90.)

Empaattinen johtaja ei rankaise lasta rajojen ylittämisestä, vaan tarjoaa rangaistuksen sijaan apua ja lempeää ohjausta rajojen sisällä pysymiseen. Kun lapsen toiminta ei pohjautu rangaistuksen pelkoon, tai palkkion toivoon, kasvaa hänen sisäinen motivaationsa toimia odotusten mukaisesti. Vanhempien on kuitenkin sitouduttava kulkemaan lapsen rinnalla, jotta hän oppisi säätämään impulssejaan, sekä käytöstään ikätasoisellaan tavalla. On tärkeää, että lapsen kanssa keskustellaan rajojen tärkeydestä, sillä rajat vailla perusteluja eivät motivoi lasta toimimaan toivotulla tavalla. Rajoja on myös syytä päivittää silloin tällöin, sekä miettiä niiden tarpeellisuutta tilannekohtaisesti. Tämän lisäksi isompien lasten kanssa voi olla perusteltua neuvotella rajoista, sillä näin he saavat arvokkaan kokemuksen kuulluksi ja kohdatuksi tulemisesta. (Trogen 2020, 88-89, 90.)

6 Varhaiskasvattajan rooli vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen tukemisessa

Varhaiskasvatuksen yhtenä kulmakivenä on huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö, jonka tavoitteena on lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistäminen. Sujuva yhteistyö edellyttää henkilöstöltä kunnioittavaa, tasa-arvoista ja luottamuksellista vuorovaikutussuhdetta, sekä kykyä aloitteellisuuteen ja aktiivisuuteen. Tämän lisäksi henkilöstöltä vaaditaan myös taitoa huomioida perheiden moninaisuus, lasten erilaiset tarpeet, sekä vanhemmuutta koskevat kysymykset. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 35; Mykkänen & Böök 2017, Koivulan, Siippaisen & Eerola-Pennasen 2017, 82-86 mukaan.)

Vanhemmat kaipaavat sosiaalista ja emotionaalista tukea kasvatustehtäväänsä erityisesti uusissa tai ristiriitoja aiheuttavissa elämäntilanteissa. Tällöin työntekijän kanssa yhdessä miettimällä voidaan tunnistaa ja nostaa keskusteluun vanhemman ja lapsen vahvuuksia sekä mieltä, mitä erilaisissa tilanteissa voisi tehdä toisin. Työntekijän on tärkeää tuntea lapsen kehityspsykologia, koska silloin hän voi tukea vanhempia pohtimaan minkälaisia vaatimuksia lapselle voi ikätason mukaisesti asettaa. Työntekijän ymmärrys lapsen kasvun ja kehityksen vaiheista auttaa vanhempaa myös miettimään ja tarkkailemaan omaa toimintaansa arjessa. Vanhemmille ei kuitenkaan ole tarkoitus tuputtaa erilaisia vinkkejä, jos he eivät niitä pyydä, sillä tärkeämpää on luoda ilmapiiri, jossa jokainen saa olla keskeneräinen.

Työntekijän oman ihmisyyden osoittaminen on yhtä tärkeää kuin asiantuntemus. (Korhonen & Holopainen 2016, 15,17.)

Toiminnan muuttaminen kohti myönteisempää vuorovaikutusta vaatii vanhemmalta aikaa ja tilaa kielteisten tunteiden purkamiseen, sekä muutoksia vanhemman mielessä ja toiminnassa. Työntekijän ensisijaisena tehtävänä onkin luoda turvallinen ilmapiiri, jossa on hyväksytyä ilmaista omia tunteuksia. Toiseksi työntekijän empaattinen ja hyväksyvä suhtautuminen auttaa vanhempaa suhtautumaan myötätuntoisesti myös omaa lasta kohtaan. Kolmanneksi on tärkeää nostaa esille vanhemman vahvuuksia, jotta hän pystyisi olemaan itselleen armollisempi. (Korhonen & Holopainen 2016,16.)

Myös positiivinen pedagogiikka tarjoaa hyviä keinoja moninaisten perheiden tukemiseen ja yhteistyön vahvistamiseen. Positiivinen yhteistyö voimaannuttaa ja kannustaa huoltajia heidän vanhemmuudessaan. Toimintatapoina positiivisuus tarttuu huoltajiin samalla tavalla kuin lapsiin. Vahvuuskielen käyttö varhaiskasvatuksessa auttaa mahdollistamaan sen ilmaantumisen myös huoltajien puheeseen. (Leskisenoja 2019, 52-53.)

6.1 Reflektiivisen työtteen merkitys

Reflektiivinen työote pohjautuu mentalisaatioteoriaan, jonka avulla työntekijä voi vahvistaa vanhemman mentalisaatiokykyä asiakassuhteissa. Tällä vanhemman kanssa tehtävällä työotteella on suora merkitys lapsen hyvinvoinnin ja kehityksen tukemiseen. (Viinikka, Sourander & Oksanen 2014, 119.) Yhtenä reflektiivisen työtteen tavoitteena on auttaa vanhempia vahvistamaan omaa ymmärrystä vuorovaikutussuhteista. Reflektiivisen työtteen avulla työntekijä voi lisätä vanhemman kiinnostusta ymmärtää lapsen mieltä. Tärkeää on pysähtyä yhdessä pohtimaan, minkä havaintojen pohjalta vanhemmat tekevät tulkintoja omasta lapsestaan. Samalla työntekijän pitää kuitenkin huolehtia, ettei anna vanhemmille ohjeita, vaan pyrkii vahvistamaan vanhemman omaa pystyvyyden tunnetta. (Salo & Kauppi 2014, 84; Korhonen & Holopainen 2016, 10.)

Reflektiivinen työntekijä pohjaa työtänsä omiin havaintoihin, sekä reflektiivisiin kysymyksiin. Kysymysten avulla on mahdollista selvittää vanhemman ajatuksia, sekä hänen suhdettansa lapseen. Näin pystytään edistämään ja vahvistamaan hänen omaa kykyään ymmärtää lastaan. (Salo & Kauppi 2014, 89.)

Anna Freud Centerissä Lontoossa on kehitetty Mentalisaatiokehä -niminen työväline perhetapaamisia tukemaan. Sen avulla on mahdollista vahvistaa perheenjäsenten havaintokykyä. Tämän lisäksi mentalisaatiokehän käyttäminen auttaa työntekijää huomaamaan perheenjäsenten välillä havaitut tunteet ja vuorovaikutuskehät. Erilaiset tulkinnat voidaan puhua auki kehän avulla, ja samalla auttaa perheenjäseniä ymmärtämään paremmin toisiaan. (Midgley & Vrouva 2012, Salon & Kaupin 2014, 90 mukaan.)

Työntekijän käyttäessä reflektiivistä työotetta, vanhempi pystyy vahvistamaan itseluottamusta sekä pohtimaan ja ratkaisemaan arkisia ongelmia. Reflektiivisten kysymysten avulla vanhempi pystyy huomioimaan omia tunteitaan, ja näin ollen säätelemään niitä paremmin. Reflektiivistä työotetta käyttävä työntekijä kohtaa vanhemman empaattisesti, jolloin vanhempi kokee tullessa kuulluksi sekä tuntee omat ajatuksensa arvostetuiksi. (Viinikka ym. 2014, 120.) Vanhemmuuden tukeminen on jokaisen tarpeen mukainen kokonaisuus, eikä siihen ole olemassa mitään tiettyä mallia (Korhonen & Holopainen 2016, 11).

Vanhemmuutta tuettaessa työntekijän on pystyttävä myös tunnistamaan omat tunteensa, sekä säätelemään niitä. Toimintaan ei saisi vaikuttaa oma hätä tai ahdistuneisuus perheen tilanteesta, vaan työntekijän tulisi pystyä selkiyttämään itselleen oma rooli ja sietämään keskeneräisyyttä. Työntekijänä on hyväksyttävä, ettei perheiden haasteita voi ratkaista heidän puolestaan, vaan riittävää työskentelyä on läsnäolo, kuuntelu ja yhdessä asioiden pohtiminen. Joskus sekään ei riitä, ja silloin on tarpeellista kysyä neuvoja verkostosta, tai miettiä perheelle muita tukitoimia. (Korhonen & Holopainen 2016, 12.)

6.2 Toiminnallisuus varhaiskasvatuksen arjessa

Vuorovaikutussuhteen tukeminen ja sen muuttaminen edellyttää keskustelua, mutta myös kokemuksellisuutta. Näitä voi olla esimerkiksi arjessa tapahtuva hyvän huomaaminen, sekä kohtaaminen ja leikkihetket. Tarjoamalla jakamatonta huomiota lapselle muun muassa vuorovaikutusleikkien avulla, lapsi tekee nopeasti päätöksiä siitä, että vanhempi on aidosti läsnä ja iloitsee hänestä. (Korhonen & Holopainen 2016, 17.)

Usein elämäntilanteet voivat olla voimia vieviä eikä toiminnallisten harjoitteiden tekeminen tunnu helpolta. Yhdessäolon hetkiä voi kuitenkin lisätä tarjoamalla lapselle jakamatonta huomiota. Vanhempi pystyy tankkaamaan lapselle läheisyyttä lyhyilläkin hetkillä. Aito läsnäolo auttaa lasta myös siinä, ettei hänen tarvitse käyttäytyä kielteisesti saadakseen huomiota. Lyhyitä läheisyyden hetkiä pystyy tarjoamaan myös sisaruksille yhtä aikaa, jos

arjen kiireessä ei ole aina mahdollisuus yksilöllisiin hetkiin. (Korhonen & Holopainen 2016, 17; Mattila 2011, 151.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022, 21) varhaiskasvatuksen tehtäväksi luetellaan mm. lasten vuorovaikutus- ja ilmaisutaitojen edistäminen. Vuorovaikutustaitojen merkitystä pidetään tärkeänä osana lapsen identiteettiä, toimintakykyä sekä hyvinvointia. Varhaiskasvatuksessa luodaan mahdollisuuksia vuorovaikutus- ja ilmaisutaitojen harjoitteluun niin erilaisten ihmisten kanssa kuin erilaisissa tilanteissa. Lasten kanssa voidaan harjoitella mm. ristiriitatilanteiden rakentavaa ratkaisemista, sekä opetella katsomaan asioita eri näkökulmista. Nämä harjoitukset kehittävät sosiaalisia taitoja.

7 Opinnäytetyön toteutus tutkimuksellisenä kehittämistyönä

Tutkimuksellinen kehittämistoiminta on sateenvarjokäsite, joka ilmentää tutkimus- ja kehittämistoiminnan välistä yhteyttä. Täten tutkimuksellista kehittämistoimintaa voidaan tarkastella sekä tutkimuksellisesta että kehittämistoiminnallisesta aspektista. Vaikka pääpaino on kehittämistoiminnassa, hyödynnetään prosessissa tutkimuksellisia periaatteita. Tuotettu tieto on käytännönläheistä, sillä sen päällimmäisenä tehtävänä on tukea varsinaista kehittämisprosessia. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta etenee tutkimuksellisista kysymyksenasetteluista kohti käytännönläheistä kehittämistoimintaa, teoreettista viitekehystä unohtamatta. Tiedontuotantoa ohjaa käytännöstä nousseet kysymykset ja ongelmat. Itse tiedontuotanto tapahtuu muutoksen kohteena olevassa toimintaympäristössä, jolle luodaan raamit erilaisten tutkimuksellisten asetelmien ja menetelmien avulla. Tutkimuksellisen kehittämistoiminnan tärkeimpinä tavoitteina on sekä konkreettisen muutoksen aikaansaaminen että sen yhteydessä merkityksellisen tiedon tuottaminen. (Toikko & Rantanen 2009, 21-23, 113.)

Kostamon, Airaksisen ja Vilkan (2022, 15-21) mukaan kehittämistyössä ei ole kyse vain ongelmien ratkaisemisesta, vaan tiedon ja erilaisten näkökulmien jakamisesta ja niiden ymmärtämisestä. Toiminnallisessa opinnäytetyössä yhdessä kehittäminen tuottaa uusia kysymyksiä, näkökulmia ja vaihtoehtoja. Kehittämistyönä tehtävä opinnäytetyö kasvattaa ammatillista joustavuutta, kuuntelemisen taitoa, muiden ammattilaisten näkökulmien huomioimista ja ammatillisia vuorovaikutustaitoja.

Kehittämisprosessilla on viisi tehtävää, joita ovat toiminnan perustelu (kehittämisen tarve sekä miksi ja mitä ollaan kehittämässä), organisointi (käytettävissä olevien resurssien kartoittaminen sekä kuka tekee mitäkin), toteutus (miten asetettu tavoite on mahdollista saavuttaa), arviointi (perustelun, organisoinnin sekä toteutuksen arvioiminen) sekä

levittäminen (tulosten, tuotteiden tai palveluiden levittäminen; edellyttää useimmiten omaa erillistä prosessia). (Toikko & Rantanen 2009, 56-62.)

Kehittämisprosesseja on useita erilaisia, joista neljä tunnetuinta ovat lineaarinen malli, spiraalimalli, tasomalli sekä spagettimainen prosessi. Lineaarinen malli perustuu useimmiten ennalta määriteltyyn ongelmaan, jonka pohjalta kehittäminen suunnitellaan mahdollisimmat tarkasti. Toisaalta kehittäminen voi edetä myös vision varassa, ilman sen suurempaa etukäteissuunnittelua. Myös kokeilevalla toiminnalla sekä tilannekohtaisella kehittämisellä voi olla oma paikkansa kehittämisprosessissa. Lineaarinen malli pitää sisällään tavoitteen määrittelyn, suunnittelun, toteutuksen sekä päättämisen ja arvioinnin. Kehittämistoiminnan perustana toimii selkeiden ja rajattujen tavoitteiden, sekä mahdollisesti myös alatavoitteiden asettaminen. Suunnitteluvaiheessa suoritetaan riskianalyysi sekä pohditaan, millä kokoonpanolla projekti toteutetaan. Toteutusvaiheessa projektisuunnitelmaan saattaa tulla muutoksia, jonka vuoksi sitä täydennetään tarvittaessa.

Toteutukseen liittyy myös kehittämistyön tulosten hyödyntäminen sekä niiden levitettävyyden varmistaminen. Lineaarisen mallin viimeisenä etappina on työn päättäminen, toteutuksen arviointi sekä mahdollisten jatkoideoiden esittely. (Toikko & Rantanen 2009, 64-65.)

Toiminnallisen opinnäytetyön toteutus tapahtui lineaarisen kehittämisprosessin periaatteita mukailleen.

7.1 Opinnäytetyöprosessi pähkinänkuoressa

Valitsimme opinnäytetyön toteutustavaksi tutkimuksellisen kehittämistyön, jolla tarkoitetaan työelämän kehittämistyötä (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9). Kehittämisen tavoitteena pidetään lisäksi kohderyhmää palvelevaa tuotosta, aiheen valinnan merkitystä omalla ammattialalla, tietoperustan huomiointia, valittujen menetelmien hallintaa sekä toteuttamista. Ammattialan käytäntö on lähtökohtana opinnäytetyön aiheelle sekä tutkimuksellisen kehittämisen kohteelle. (Kostamo ym. 2022, 11, 16-21.) Opinnäytetyö eteni lineaarisen kehitysprosessin mallin mukaisesti.

Opinnäytetyömme aiheen tarpeellisuus nousi esiin sekä Avoin päiväkotitoimintatun asiakkaiden ja työntekijöiden välisistä keskusteluista, että omista ammatillisista kiinnostuksen kohteistamme. Lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen tukeminen on yksi Avoin päiväkotitoimintatun ydintehtävistä, jonka kehittämiseen toimeksiantajamme kaipasi uusia näkökulmia. Yhteistyö toimeksiantajan kanssa oli helppoa, sillä toinen meistä työskentelee avoin päiväkotitoimintatun kanssa. Vaikka saimme varsin vapaat kädet suunnitella ja toteuttaa tutkimuksellista kehittämistyötämme, pidimme tärkeänä käydä vuoropuhelua läpi prosessin sekä asiakkaiden, että Avoin päiväkotitoimintatun työntekijöiden ja heidän kanssaan yhteistyötä tekevien ammattilaisten, kuten erityistyöntekijöiden kanssa.

Toimeksiantajan ja työntekijöiden kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta, päädyimme varsin nopeasti ajatukseen lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta tukevan materiaalipaketin koostamisesta. Emme kuitenkaan halunneet tuottaa vain työntekijöille suunnattua materiaalikansiota, joka mahdollisesti unohtuisi ajan saatossa, vaan halusimme kohdentaa tuotoksemme laajempaan käyttöön. Koska meillä molemmilla on pitkä työkokemus lapsiperheiden kanssa työskentelystä, sekä vahvat muistot omien lasten kanssa vietetyistä pikkulapsiajoista, tiesimme, että vanhemmat tarvitsevat konkreettista tukea ja vinkkejä vanhemmuuteen myös kotioloissa. Täten päädyimme ajatukseen tuottaa teoriaa ja käytännön harjoitteita sisältävä ideavihkonen, joka on kohdennettu sekä Avoin päiväkotitoimintatun työntekijöiden ja muiden lasten kanssa työskentelevien työvälineeksi, että vanhemmille suunnatuksi tieto- ja vinkkipankiksi.

Kävimme ideastamme vilkasta keskustelua niin toimeksiantajamme, Avoin päiväkotitoimintatun työntekijöiden, kuin myös siellä säännöllisesti vierailevan varhaisen tuen perheohjaajan sekä neuvolapsykologin kanssa. Ideaa pidettiin kaikin puolin toimivana laajalle kohderyhmälle, vaikkakin ensisijaisesti ideavihko kohdistettiin Avoin päiväkotitoimintatun henkilökunnalle. Keskustelujen yhteydessä kukin ammattiryhmä, jolta palautetta pyydettiin, nosti esille omasta mielestään tärkeitä näkökulmia liittyen lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen tukemiseen ja ne kaikki tulivat huomioiduksi ideavihon ensimmäistä versiota suunniteltaessa.

Myös vanhemmat innostuivat ajatuksesta teoriaa ja käytännön vinkkejä sisältävästä ideavihosta, vaikka eivät varsinaisessa suunnitteluprosessissa mukana olleetkaan. Tarve vanhemmille suunnatusta materiaalista perustui siten meidän, ja muiden ammattilaisten havaintoihin, asiakkaiden kanssa käytyihin keskusteluihin, sekä alan tutkimuksiin ja uutisointiin. Perimmäinen syy sille, miksei vanhempia osallistettu ideavihon varsinaiseen kehittämisprosessiin johtui hyvin pitkälti siitä, että vanhemmat ovat avoimessa päiväkodissa ollessaan itse vastuussa lastenhoidosta, jonka vuoksi heidän keskittymiskykynsä voi helposti herpaantua. Tämän lisäksi asiakaskunnan vaihtuvuus on suurta, joten totesimme yleisten keskustelujen, sekä havainnoinnin riittävän suunnitteluvaiheessa.

Varsinaisen opinnäytetyöprosessimme aloitimme tutustumalla lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta käsittelevään kirjallisuuteen, sekä viimeaikaisiin tutkimustuloksiin. Etsimme lähdekirjallisuutta monipuolisesti ammattikirjallisuuden ja verkkojulkaisujen muodossa niin kirjastosta kuin myös verkosta. Tämän lisäksi tutustuimme myös aiheitamme liippaaviin opinnäytetöihin ja väitöstutkimuksiin. Opinnäytetyön tietoperustaan valikoimme ainoastaan tieteellisten kriteerien mukaisia lähteitä.

Opinnäytetyön lopullinen teoreettinen viitekehys muodostui luontevasti tunnetuista ja arvostetuista, lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen merkitystä luonnehtivista

teorioista, ja vuorovaikutukseen negatiivisesti vaikuttavista tekijöistä. Opinnäytetyön tietoperustan kulmakivenä toimivatkin varhaisen vuorovaikutuksen, kiintymyssuhteen sekä mentalisaatioteorian perusteet. Tämän lisäksi sisällytimme myös positiivisen kasvatuksen osaksi opinnäytetyömme teoreettista viitekehystä, sillä tutkittuun tietoon perustuva kasvatussuuntaus antaa hyvät eväät lapsen ja vanhemman väliseen lämpimään vuorovaikutukseen. Yhtä lailla tärkeänä pidimme tunnetaitojen merkityksen korostamista, sekä haasteellisen vuorovaikutuksen takana vaikuttavien asioiden, kuten temperamentti- ja persoonallisuuden näkyväksi tekemistä. Lasten kanssa työskenteleviä ammattilaisia ajatellen tutustuimme myös mentalisaatioteoriaan perustuvaan reflektiiviseen työotteeseen, sekä toiminnallisten menetelmien hyödyntämiseen osana lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen edistämistä.

7.2 Ideavihko suunnittelusta esitustukseen

Ideavihkoa (liite 1) suunnitellessa nojasimme vahvasti opinnäytetyön teoreettiseen viitekehykseen, ja ideointi lähtikin liikkeelle sen pohjalta. Ideavihon lopullisessa tietoperustassa korostettiin lämpimän vuorovaikutuksen tärkeyttä niin lapsen kehityksen, kuin myös koko perheen hyvinvoinnin kannalta. Koimme, että ideavihko on parasta koota teorian ja käytännön harjoitteiden vuoropuheluna, sillä ainoastaan näin voisimme lisätä tietoisuutta lämpimän vuorovaikutuksen merkityksestä toiminnallisten harjoitteiden ohella. Opinnäytetyön teoreettisen viitekehyksen mukaisesti kirjoitimme ensin tiiviit teoriaosuudet ideavihkoon ja vasta sen jälkeen siirryimme etsimään harjoitteita kirjallisuudesta, verkosta sekä sosiaalisen median luotettavista lähteistä. Kirjoitimme jokaisen luvun alkuun lyhyen teoriaosuuden, jonka jälkeen siirryimme käytännön harjoituksiin. Lopuksi kirjoitimme ideavihon alkuun johdanto-osion, jossa kuvasimme luomamme materiaalin käyttötarkoitusta sekä esittelimme ideavihossa käsiteltävät aihealueet.

Avoimessa varhaiskasvatuksessa käy vanhempia niin pienien vauvojen, kuin eskari-ikäisen kynnysellä olevien lasten kanssa. Tästä syystä otimme harjoitteissa huomioon eri-ikäiset lapset niin, että valitsimme jokaiseen ikäryhmään sopivia ja sovellettavia harjoitteita. Ideavihkoa koottaessa jaotimme harjoitteita tietoperustan aihealueiden, ja lasten ikätason mukaisesti. Näin vanhemmilla ja työntekijöillä on helpompi etsiä tarvittavaa materiaalia vihosta. Pyrimme pitämään harjoitteet mahdollisimman yksinkertaisina, jotta vanhemmilla olisi pienempi kynnys toteuttaa niitä ilman pitkiä ohjeistuksia, tai esivalmisteluja. Pidimme myös tärkeänä, etteivät harjoitteet veisi kohtuuttoman paljon aikaa, ja söisi niiden tekemisen innostusta sitä kautta. Liitteenä olevasta ideavihosta on nähtävissä, minkälaisia käytännön harjoitteita ideavihkoon valikoitui, näitä olivat mm. vuorovaikutusleikit, hengitysharjoitukset ja tunnetaitotehtävät.

Ideavihon koostamisen aikana peilasimme harjoitteiden käyttökelpoisuutta niin avoimeen päiväkotiin kuin kotikäyttöön sopiviksi. Kävimme myös tiivistä vuoropuhelua avoimen toisen työntekijän kanssa. Tulimme siihen tulokseen, että käytännön vinkkien avulla työntekijöiden on lisäksi helpompi virittää niin ammatillista keskustelua vanhempien kanssa kuin ottaa vuorovaikutuksellista materiaalia mukaan erilaisiin toimintahetkiin. Suurimmalta osin ideavihko rakentui kuitenkin toiminnallisista harjoitteista, joiden tarkoituksena on tukea ja edistää lapsen ja vanhemman välistä lämmintä vuorovaikutussuhdetta.

Ideavihon loppuun koostimme osion (liite 1, 22), josta löytyy kirjavinkkejä, linkkejä, sekä muuta lisämateriaalia vuorovaikutuksen tukemiseen. Saimme idean kirjallisuus- ja linkkilistasta pohtiessamme, kuinka voisimme hyödyntää löytämäämme materiaalia, joka ei mahtunut lopulliseen versioon. Kirjavinkit ja linkit on jaoteltu kirjassa esiintyvien teemojen mukaisesti.

Ideavihon ulkoasua suunnitellessamme halusimme luoda visuaalisesti miellyttävän ja helppolukuisen kokonaisuuden. Ideavihon ensimmäinen versio toteutettiin Wordilla, ja sen ulkoasua elävöitettiin erilaisilla kuvilla ja fonteilla. Kuvien valinnalla halusimme tuoda esille kulttuurisen moninaisuuden yhteiskunnassamme. Kuvat valitsimme Pixabay-sivustolta, koska koimme, että niillä saadaan omalta osaltaan havainnollistettua vuorovaikutuksen tärkeyttä. Ideavihko kokikin useamman muodonmuutoksen ennen asiakkaille kohdennettua esitestausta.

Ideavihon esitestausta tapahtui asiakasperheiden kanssa avoimen päiväkodin toimintahetkellä 17.6.2022. Luodaksemme ideavihosta tarvittavan työkalun toimeksiantajalle ja asiakkaille, käytimme menetelminä havainnointia ja haastattelua, joiden avulla pystyimme analysoimaan ideavihon tarpeellisuutta. Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2009, 212) mukaan haastattelussa selvitetään henkilöiden ajatuksia ja tunteita kysytystä aiheesta, mutta havainnoinnin avulla pystytään selvittämään toimivatko ihmiset niin kuin he kertovat haastattelussa toimivansa. Tämän lisäksi keräsimme palautetta avoimen päiväkodin varhaiskasvatuksen lastenhoitajalta, kolmelta erityistyöntekijältä sekä työnantajataholta. Näiden vastausten pohjalta viimeistelimme ideavihomme. Kostamon ym. (2022, 71) mukaan tuotoksen palaute kohderyhmältä ja toimeksiantajalta on tärkeä, koska se kehittää omaa ammattiosaamista. Samalla toimintaympäristön on mahdollista kehittyä.

Ilmoitimme avoimen päiväkodin viikko-ohjelmassa mahdollisuuden tulla leikkimään vuorovaikutusleikkejä, ja tutustumaan ideavihkoon. Ideavihko ei ollut vielä täysin valmis tässä kohtaa, vaan halusimme perheiden päästä vaikuttamaan halutessaan viimeistellyn ideavihon sisältöön ja ulkoasuun. Perheiden tullessa avoimeen päiväkotiin kerroimme heille opinnäytetyön aiheesta, ja annoimme halukkaille vanhemmille tutustuttavaksi ideavihon työversion. Muutamit vanhemmat vastasivat mielellään kysymyksiimme jo ennen toimintahetken alkua, ja antoivat palautetta vihosta. Kysymykset olivat sellaisia, joihin

vanhempien oli helppo vastata. Emme halunneet muotoilla kysymyksiä valmiiksi etukäteen, vaan tarkoituksena oli antaa vanhempien kertoa vapaasti ajatuksiaan ideavihon harjoitteista, ja niiden käyttökelpoisuudesta. Lisäksi ilman valmiiksi muotoiltuja kysymyksiä pystyimme mahdollistamaan monipuolisemmat vastaukset. Järjestimme ideavihon harjoitteista toimintahetken teemahaastattelun yhteydessä, koska ajattelimme, että vanhempien oma kokemus harjoitteiden toimivuudesta antaisi lisäarvoa teemahaastattelulle. Tämän lisäksi havainnoimme vanhempia ja lapsia toimintahetken aikana, jonka avulla halusimme tietoa siitä, ovatko perheet innostuneet harjoitteiden tekemisestä.

Havainnoinnin avulla saadaan tietoa siitä, toimivatko ihmiset samalla tavalla kuin sanovat. Etuna havainnoinnissa pidetään sitä, että sillä saadaan suora ja välitön tieto toiminnasta ja käyttäytymisestä. Havainnointia pidetään erinomaisena menetelmänä tutkittaessa vuorovaikutusta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 212-213.) Havainnoinnin avulla huomasimme vanhempien osallistuvan vuorovaikutus harjoitteisiin sitoutuneesti ja intensiivisesti. He vaikuttivat kiinnostuneilta sekä innostuneilta kuunnellessaan ja kokeillessaan erilaisia leikkejä lastensa kanssa.

Aamupäivän aikana avoimessa päiväkodissa kävikin yhteensä 16 aikuista ja 27 lasta. Tästä syystä aiheesta keskustelu, vuorovaikutusleikkien leikkiminen, ja samalla ideavihon läpikäyminen toi omia haasteita, sekä tilaan paljon ääntä. Toimintahetkelle lapsensa kanssa osallistui kuusi perhettä, ja he olivat hyvin mukana harjoitteiden tekemisessä. Lasten ikähaarukka oli 1-4 vuotta. Tilan ja väkimäärän vuoksi, leikimme vuorovaikutusleikeistä vain kumoon puhaltamista ja tuijottamiskisan (liite 1, 6). Lisäksi toimintahetkellä luimme yhden satuhieronta sadun (Merirosvolaiva, liite 1, 18). Vanhemmat olivat kiinnostuneita harjoitteista, ja lasten innostus näkyi, sekä naurua tuli paljon. Tämän lisäksi kerroimme toimintahetken päätyttyä pääpiirteittäin ideavihon sisällöstä, ja erilaisista vinkeistä. Huomasimme, että osa lapsista olisi mielellään jatkanut leikkejä vanhempansa kanssa, ja osalla taas oli kiire leikkimään, varsinkin kun taustalla kuului paljon leikin ääntä. Loppujen lopuksi 10:n vanhemman palaute ja mielipiteet saatiin kirjattua ylös paperille.

Palautemenetelmänä käytimme teemahaastattelua ryhmähaastattelun muodossa. Aineiston kokoamisessa teemahaastattelu kerää aineistoa vapaammin, ja toimii kun tarkoituksena on saada tietoa tietyistä aihepiiristä. Tutkimuksellisissa kehittämistöissä riittää pääsääntöisesti tieto, joka antaa suuntaa. Tyypillisessä teemahaastattelussa aihepiiri on haastateltavien tiedossa mutta kysymysten tarkkaa muotoa tai järjestystä ei ole. Lisäksi haastateltujen tulkinnat ja niiden merkitykset ovat keskeisessä asemassa. Teemahaastattelua pidetään puolistrukturoituna menetelmänä, koska haastattelun aihepiiri on kaikille sama. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 65; Hirsjärvi ym. 2009,208; Hirsjärvi & Hurme 2014, 48.)

Haastattelun avulla halusimme selvittää, mitä ajatuksia ideavihko herätti vanhemmissa. Halusimme kysyä heiltä ideavihon yleistä vaikutelmaa, oliko jotain mitä ideavihkoon olisi kaivannut joko lisää tai jotain mitä haluttaisiin muuttaa. Lisäksi kysyimme, tuntuiko jokin aihealue liian suppealta tai liian laajalta ja kaipasiko vanhemmat ylipäättään vuorovaikutusta tukevia ideoita lapsensa kanssa toteutettavaksi.

Ideavihon lopullinen versio muodostui esitestauksen yhteydessä kerätyn aineiston, sekä asiakkailta ja ammattilaisilta saadun palautteen pohjalta. Ideavihko sai heiltä kaikilta positiivisen vastaanoton. Vaikka palaute olikin myönteistä, saimme myös muutaman kehitysehdotuksen, jotka huomioitiin lopullisessa versiossa. Lisäsime vihkoon kaksi uutta harjoitetta, vaihtoehtoisen kuvan tunnetaitomittarista, sekä poistimme lähdeviitteet lukukokemuksen parantamiseksi.

Valmista ideavihkoa on tarkoitus jakaa avoimessa päiväkodissa työntekijöiden lisäksi niin vanhemmille kuin myös muille lasten kanssa työskenteleville ammattilaisille. Ideavihko on alkuperäisen suunnitelman mukaan saatavilla sekä paperisena että sähköisenä versiona. Ideavihkoa viimeistellessämme saimme idean kokeilla sen kokoamista Canva-palvelussa. Näin saimme ideavihon ulkoasusta vieläkin houkuttelevamman. Oivalsimme lisäksi, että luomalla ideaviholle QR-koodin (liite 2), tarjoutuu vihon sähköiselle jakelulle paremmat ja laajemmat edellytykset.

8 Kehittämistyön arviointi

Arviointia voidaan kuvata kehittämistoiminnan taitekohtaksi, joka tekee näkyväksi kehittämisprosessin erilaiset vaiheet ja näkökulmat, sekä onnistumiset ja epäonnistumiset. Yksinkertaisimmillaan arvioinnin tehtävänä on vastata kysymykseen, ovatko kehittämistoiminnalle asetetut tavoitteet saavutettu. Arvioinnin yhteydessä myös pohditaan, onko kehittämistoiminnan lopputulos toimiva, tarkoituksenmukainen ja käytännönläheinen. (Toikko & Rantanen 2009, 61.)

8.1 Asiakkaiden palaute

Ideavihosta teimme loppukeväästä 2022 työversion, jota testasimme Avoimen päiväkodin toimintahetkellä kesäkuussa 2022. Esitestauksen tarkoituksena oli antaa vanhemmille pientä kokemuspohjaa ideavihon harjoitteista jo ennen varsinaista haastattelua. Käytimme teemahaastattelun rinnalla havainnointia, koska halusimme selvittää vanhempien motivaatiota harjoitteiden tekemiseen. Teemahaastattelu toikin esille samoja asioita, kuin olimme havainnoineet. Vanhemmat kertoivat sisäistäneensä ideavihon harjoitteet paremmin, kun he olivat saaneet kokeilla niitä ohjatusti.

Arviointiin osallistuvilta vanhemmilta pyydettiin kommentteja ideavihon sisällön herättämistä ajatuksista sekä siitä, kokivatko he ideavihon hyödylliseksi. Teemahaastattelussa vanhempien vastauksista nousi esiin aiheen tärkeys ja mielenkiintoisuus. Vanhemmat toivoivat uusia vinkkejä ja ajatuksia, joiden avulla on mahdollista saada keinoja vuorovaikutuksen vahvistamiseen. Vastaajat kertoivat, että ideavihosta löytyy hyvin ideoita eri ikäisille lapsille ja olivat mielissään linkeistä, joiden kautta voi tulostaa itselleen vuorovaikutusta sisältävää harjoitusmateriaalia. Vanhemmat antoivat kiitosta harjoitteiden sijoittelusta, jonka avulla ikäryhmien harjoitteet toimivat luontaisena jatkumona lapsen kasvaessa.

Vanhemmat pitivät paperisesta versiosta ja kertoivat, että sitä on mielekkäämpää lukea kuin sähköistä tiedostoa. Keskustelun kuluessa nousi esille tunnetaitojen tärkeys ja niihin liittyvät harjoitteet. Osa oli käyttänyt ideavihossa esiteltyä vastaavaa tunnemittaria ja kokenut sen toimivaksi, kaksi vanhempaa vastaavasti koki tunnemittarimallin huonoksi. He olivat sitä mieltä, että kuva, joka meillä on vihossa, arvottaa pahaa ja hyvää tunnetta niin, että vihainen tunne olisi jotenkin ukkospilven mukaan huono tunne, eikä näin ollen sallittu.

Samoin tunteena pelko ja jännitys on lähempänä huonoja tunteita. Tämän palautteen pohjalta päädyimme lisäämään lopulliseen ideavihkoon vaihtoehtoisen esimerkin tunnemittarista.

Kaiken kaikkiaan ideavihon teemat herättivät keskustelua, ja vanhemmat jakoivat kokemuksiaan erilaisista vuorovaikutustilanteista myös keskenään. Keskustelun aikana korostui lisäksi vertaistuen merkitys. Osa ei ollut tullut ajatelleeksikaan, mitä kaikkea vuorovaikutukseen liittyvää materiaalia on olemassa, osalle taas muistui mieleen vanhoja ideoita, jotka olivat ajan saatossa unohtuneet. Positiivista palautetta saatiin harjoitteiden monipuolisuudesta. Keskustelussa nousi esille lasten erilaisuus, jolloin tietyt harjoitteet toimivat toisen kanssa, ja toisenlaiset taas jollakin muulla lapsella. Ideavihossa tekstin seassa esiintyneet lähdeviitteet häiritsivät kahden vanhemman lukukokemusta. Selvitimme opinnäytetyötä ohjaavalta opettajalta, voisiko tekstiviitteiden paikkaa tarvittaessa muuttaa. Päädyimme siirtämään tekstiviitteet jokaisen aihealueen loppuun. Muita palautusehdotuksia ulkoasusta ei vanhemmilta tullut.

Kokonaisuudessaan tämän opinnäytetyön aikana pystyimme tuomaan vuorovaikutuksen merkitystä keskusteluun niin vanhempien kuin ammattilaisten kanssa. Ideavihon esitelmä ja siitä keskustelu madalsi vanhempien kynnystä ottaa puheeksi heille haastavia tilanteita lastensa kanssa. Tämän lisäksi vertaistuen saaminen nousi tärkeään asemaan. Koostettaessa ideavihkoa opimme uusia keinoja, joilla vuorovaikutusta voidaan tukea, sekä saimme uuden konkreettisen työkalun, jonka avulla pystymme ammattilaisina ottamaan vuorovaikutuksen vahvistamisen osaksi jokapäiväisiä kohtaamisia.

8.2 Palaute työntekijöiltä

Vanhempien teemahaastattelun lisäksi kysimme palautetta Avoimessa päiväkodissa työskentelevältä varhaiskasvatuksen lastenhoitajalta, sekä Avoimen päiväkodin kanssa yhteistyötä tekeviltä varhaisen tuen perheohjaajalta, neuvolapsykologilta ja konsultoivalta varhaiskasvatuksen erityisopettajalta. Palautteen keräsimme myös työnantajataholta (liite 3), jotta saimme kattavan kuvan ideavihon käyttökelpoisuudesta koko varhaiskasvatuksen kentälle. Toimeksiantajan kanssa päädyttiin opinnäytetyön alkaessa siihen, ettei tutkimuslupaa tarvitse hakea, koska perheiden vastauksista ei voida päätellä henkilötietoja. Työntekijöiltä palautetta kysyttäessä pyydettiin suullinen lupa palautteiden käyttämiseen ammattinimikkeiden kanssa.

Avoimessa päiväkodissa työparina työskentelevä lastenhoitaja oli mukana seuraamassa toimintahetkeä, ja kertoi että ideavihon esittely ja siitä kertominen oli selkeää. Vuorovaikutusleikit sekä satuhieronta olivat mukaansatempaavia, ja niihin osallistuttiin hyvin innokkaasti. Hän kertoi ideavihon harjoitteiden olevan monipuolisia ja helppoja toteuttaa toimintahetkillä. Lisäksi hän koki voivansa hyödyntää näitä myös kotona omien pienten lastensa kanssa.

Varhaisen tuen perheohjaajan kanssa kävimme keskustelua ideavihosta seuraavalla viikolla hänen käydessään avoimessa päiväkodissa. Hän kertoi vihon olevan selkeä kokonaisuus niin teorian kuin harjoitteiden välillä, ja jokaisen aihealueen harjoitteiden alussa oleva tiivis teoriaosuus oli hyvä asia. Eri-ikäiset lapset oli hänen mukaansa huomioitu kattavasti. Lisäksi hän piti paljon siitä, että ideavihko oli mahdollista saada paperisena versiona. Erilaiset fontit ja tekstikoot toivat kokonaisuuteen mukavaa visuaalisuutta. Perheohjaaja kertoi vanhempien olevan nykypäivänä valveutuneita etsimään tietoa, minkä takia oli hyvä, että ideavihon harjoitteet ja vinkit olivat luotettavista lähteistä koottuja. Hänen mielestään ideavihko oli koottu kattavasti. Perheohjaaja kertoi Pomenia-tunnuseikkailukorteista, ja vinkkasi niissä olevan myös hyvää materiaalia ideavihkoon, jos haluaisimme vielä jotain sinne lisätä. Saimme kortit lainaksi perheohjaajalta. Tutustuimme tähän materiaaliin, ja huomasimme siinä olevan hyviä harjoitteita tunnetaitoihin. Lisäsimme ideavihkoon yhden tunnetaitokorttien harjoitteen. (liite 1, 14.) Tämän palautekeskustelun pohjalta saimme uutta tietoa tunnemateriaalista ja sen käyttökelpoisuudesta perheiden kanssa työskentelyssä.

Pohdimme positiivisen vanhemmuuden viiden pilarin teoriaosuuden sijoittamista ideavihkoon ja päätimme kysyä perheohjaajan mielipidettä tästä asiasta. Perheohjaajan mielipide tuki omaa ajatustamme siitä, että se olisi hyvä lisä ideavihkoon. Perheohjaajan mukaan sen voisi sijoittaa vihon loppupuolelle, josta vanhemmat, joita aihe kiinnostaa, löytäisivät sen. Näin ollen päätimme sijoittaa tämän teoriaosuuden vuorovaikutusvinkkien jälkeen. (liite 1, 20.)

Neurolapsykologi käy avoimessa päiväkodissa muutamia kertoja toimintakaudessa ja hänen käyntinsä oli sovittu samalle viikolle kuin perheohjaajankin. Kysyimme myös häneltä mielipiteitä ideavihosta ja sen tarpeellisuudesta. Hän kertoi, että aihe on todella tärkeä ja piti hyvänä, että jatkossa avoimessa päiväkodissa pidettäisiin vanhemman ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen liittyviä toimintahetkiä, koska kaikki vanhemmat eivät välttämättä tee harjoitteita kotona. Tämä ajatus meillä jo olikin, ja Avoin päiväkotitoiminta aikoo ottaa säännöllisesti ohjelmaansa vuorovaikutukseen liittyvät toimintahetket. Neurolapsykologi kertoi olevansa kiinnostunut tulemaan mukaan näihin vuorovaikutusta tukeviin toimintahetkiin. Tämä ajatus toi kehittämishankkeelle uuden näkökulman. Tämä ideavihko soveltuu myös moniammatilliseen työskentelyyn, eikä pelkästään jokaisen työntekijän henkilökohtaiseksi työkaluksi.

Jotta saimme vahvistusta ajatuksellemme, että tästä ideavihon materiaaleista olisi hyötyä laajemminkin varhaiskasvatuksessa, päätimme selvittää Mäntsälän varhaiskasvatuspäällikön ajatuksia ideavihostamme. Lähetimme ideavihon hänelle sähköpostilla ja pyysimme kommentteja ideavihon tarpeellisuudesta ja käyttökelpoisuudesta laajemminkin päiväkodeissa. Hän piti aihetta sekä ideavihkoa tärkeänä ja pyysi lupaa jakaa ideavihon kommentoitavaksi konsultoiville varhaiskasvatuksen erityisopettajille, joilla olisi paremmin tietoa kentällä olevasta materiaalista ja tämän ideavihon käyttökelpoisuudesta laajemmin varhaiskasvatuksessa.

Laitoimme heille seuraavalla viikolla vielä uuden pyynnön kommentteista sähköpostitse, johon yksi konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja vastasi. Hän piti ideavihkoamme visuaalisesti mukaansatempaavana ja piti erityisesti teoriataustan ja harjoitteiden yhdistelmästä, sekä helposti toteutettavista harjoitteista. Hän koki saaneensa itse vihosta uutta tietoa ja ideoita. Hän oli valmis jakamaan ideavihkoamme varhaiskasvatuksen kentällä. Kehitysehdotuksena hän kirjoitti katsekontaktin merkityksestä varhaisessa vuorovaikutuksessa sekä kiintymyssuhteessa. Hän ehdotti lisäämään ideavihkoamme lyhyen teoriaosion katsekontaktin tärkeydestä heti vauvan ensimmäisinä viikkoina ja kuukausina, sekä laittamaan tämän lisäksi jonkin katsekontaktiharjoituksen. Palautteen pohjalta lisäsimme ideavihkoon lyhyen teoriaosion katsekontaktin merkityksestä ja tämän pohjalta yhden uuden harjoitteen. Huomasimme, kuinka tärkeää oli keskustella erityistyöntekijöiden kanssa eri osa-alueista, mikä auttoi työstämään ideavihkoamme entistä monipuolisemmaksi.

Ideavihon jakelussa tulemme käyttämään palautteiden pohjalta nousutta toivetta paperisesta versiosta, jonka saa halutessaan itselleen Avoin päiväkotitoimintasta. Tämän lisäksi päädyimme luomaan ideaviholle QR-koodin, jonka avulla harjoitteet voi saada sähköisenä versiona. QR-koodin tekemiseen löytyi internetistä ilmainen ohjelma, jonka avulla nettilinkistä oli mahdollisuus luoda ideaviholle oma koodi. Tämän avulla myös muut ammattilaiset pystyvät ottamaan ideavihon käyttöön. Tämän lisäksi sähköiseen ideavihkoon

voi avoimen päiväkodin työntekijät ajan saatossa lisätä uusia harjoitteita tai laajentaa jotakin aihealuetta vieläkin monipuolisemmaksi.

Pyysimme työnantajatahoa kirjaamaan palautteen, työelämän palaute opinnäytetyöstä - lomakkeelle. (liite 3). Palautteessa korostettiin opinnäytetyömme ideavihon hyödyllisyyttä, niin avoimen päiväkodin kuin koko varhaiskasvatuksen työntekijöille ja huoltajille. Tämän lisäksi ideavihon jakelun uskottiin hyödyttävän myös Keski-Uudenmaan sote-kuntayhtymän neuvoloita, jotka voisivat jakaa ideavihkoa perheille, jotka eivät ole varhaiskasvatuksen piirissä. Palautteessa keuhuttiin ideavihon käyttökelpoisuutta, teorioiden valinnan onnistumista ja QR-koodin luomisen avulla ideavihon käyttökelpoisuutta. Yhteistyötämme niin asiakkaiden kuin yhteistyökumppanina toimivan Mäntsälän kunnan kanssa luonnehdittiin avoimeksi, ammatilliseksi ja lämminhenkiseksi.

Palautteiden pohjalta opinnäytetyömme tavoitteena ollut ideavihko oli onnistunut kokonaisuus, johon saimme osallistuttua niin vanhempia kuin moniammatillista työyhteisöä. Avoin päiväko Metsätonttu sai ideavihosta hyvää toiminnallista materiaalia erilaisiin vuorovaikutukseen liittyviin hetkiin, ja ideavihkomme otettiin innolla vastaan myös muiden työntekijöiden työkalupakkiin. Avoimessa päiväkodissa pedagogisen toiminnan lisäksi vanhemmuuden tukeminen on tärkeä tehtävä, ja näin ollen vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen tukeminen tulee ideavihon myötä nousemaan yhdeksi tärkeäksi teemaksi heidän toimintahetkillään ja arjessa yleensä.

8.3 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus perustuu siihen, että tutkimuksessa kunnioitetaan muiden töitä ja viitataan julkaisuihin asianmukaisesti. Tämän lisäksi eettisesti kestäviä toimintatapoja, kuten rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta huomioidaan. Tutkimus- ja arviointimenetelmät tulee olla kriteerien mukaisia. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6.) Työssämme kiinnitimme huomiota asianmukaisiin viittauksiin, sekä pyrimme olemaan huolellisia ja tarkkoja työssämme alusta loppuun saakka. Sovelsimme opinnäytetyössämme eettisesti kestävää tiedonhankintaa.

Tutkimukseen osallistuvien tulee saada tietää miten ja millaista aineistoa on tarkoitus kerätä ja mihin tarkoitukseen tietoa käytetään. Tärkeää on myös tuoda julki, säilytetäänkö aineistoa ja missä. Osallistujille tulee myös selvittää mitä heiltä odotetaan ja mitä tietoja tutkimuksesta on mahdollista saada etukäteen. (Koivisto & Aro 2019.)

Eettisten periaatteiden mukaan otimme huomioon sen, että vanhemmilla oli mahdollisuus tietää opinnäytetyöstämme ja siihen liittyvistä vuorovaikutusharjoitteista ja niihin osallistumisesta. Vanhemmilla oli oikeus kieltäytyä osallistumasta avoimen toimintahetkeen ja/tai olla osallistumatta palautteen antamiseen. Lisäksi palautteen annossa meidän ei

tarvinnut kerätä henkilötietoja, saadaksemme vastauksia harjoitteiden ja ideavihon toimivuuteen. Huolehdimme haastatteluissa yksityisyyden suojasta niin, ettei asiakkaiden vastauksista voinut päätellä vastaajaa. Työntekijöiden kohdalla kysyimme jokaiselta luvan käyttää opinnäytetyössämme heidän ammattinimikettään vastauksia erotellessa. Kyselyn päätyttyä hävitimme vastukset asianmukaisella tavalla.

Luotettavuuden kriteerinä voidaan pitää kerättyä aineistoa, jotka tukevat käsiteltävää ilmiötä. Aineiston pohjalta lopputulos tulisi olla kaikille sama. Tähän on mahdollista päästä dokumentoimalla niin aineistoa, menetelmiä kuin analyysivaiheita. Kaikkia valittuja ratkaisuja pitää pystyä perustelevaan. (Kananen 2015, 353, 365.)

Vanhemman ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen liittyvät vahvistavat ja tukevat menetelmät pystyimme johtamaan aineistosta niin, että kaikkien on mahdollista tulla samoihin lopputuloksiin. Tämä edellytti sitä, että pyrimme dokumentoimaan tutkimusaineistoa, ja menetelmiä tarkasti. Emme myöskään pyrkineet yleistykseen vaan ilmiön ymmärtämiseen. Opinnäytetyössämme pyrimme perustelevaan valitsemiamme ratkaisuja, joka osaltaan lisäsi luotettavuutta.

9 Pohdinta

Kokemuksemme mukaan lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen merkitys on aihe, joka on ollut esillä jo pitkään. Etenkin perinteisen median rinnalle noussut sosiaalinen media on täynnä asiantuntijoiden artikkeleita, verkkokursseja sekä kirjallisuusvinkkejä vuorovaikutuksen parantamisen tueksi. Usein lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta lähestytään kuitenkin varsin kapeasta näkövinkkelistä, jolloin aiheesta saatu kokonaiskuva saattaa jäädä sirpaleiseksi. Yhtenä opinnäytetyömme lähtökohtana olikin luoda eheä katsaus tunnettuihin vuorovaikutusta tukeviin teorioihin, tutkimuksiin ja näkökulmiin.

Tarve lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen tukemiseen nousi esille sekä Avoin päiväkotit Metsätontun työntekijöiden, että asiakkaiden kanssa käydyistä keskusteluista. Aiheen ajankohtaisuutta ja tarpeellisuutta puolsivat myös aiheesta tehdyt tutkimukset, jotka painottavat lämpimän ja johdonmukaisen vuorovaikutuksen merkitystä niin lapsen itsesäätelyn kehittymisen kuin myös koko perheen hyvinvoinnin lisääntymisen kannalta. Turun yliopiston ja Kalifornian UC Irvine -yliopiston yhteistutkimuksen (2019) mukaan riittävän hyvä vuorovaikutus on avainasemassa lapsen aivojen, ja sitä kautta hänen perusturvallisuutensa ja vuorovaikutuksellisen osaamisensa kehittymiseen. Raudaskosken ym. (2017) tutkimuksen mukaan nykyvanhempien runsas älylaitteiden käyttö kuitenkin heikentää sekä lapsen ja aikuisen välistä vuorovaikutusta että lapsen sosiaalisten taitojen kehitystä. Kallandin (2018)

mukaan kyse on uudesta tavasta laiminlyödä lapsen emotionaalisia tarpeita, sillä älylaitteiden käyttö muuttaa lapsen näkökulmasta vuorovaikutuksen ennustamattomaksi ja ristiriitaiseksi.

Koemme, että lapsen ja vanhemman välisen riittävän hyvän vuorovaikutuksen tukeminen ja edistäminen varhaiskasvatuksessa on tärkeää matalan kynnyksen toimintaa, jolla voidaan vaikuttaa vuorovaikutuksen haasteisiin ennaltaehkäisevästi. Näemme vuorovaikutuksen tukemisen merkityksellisenä myös laajemmalla yhteiskunnallisella tasolla sillä lapset, jotka tulevat nähdä, kuulla ja arvostetuksi jo varhaislapsuudessa, voivat paremmin ja ovat todennäköisesti pienemmässä vaarassa syrjäytyä tulevaisuudessa. Täten opinnäytetyömme kulmakivenä olikin luoda ideavihkonen, joka perustelee lämpimän vuorovaikutuksen merkitystä, antaen samalla konkreettisia vinkkejä sen edistämiseen.

Opinnäytetyömme teoreettisen viitekehyksen perustaksi valikoimme varhaisen vuorovaikutuksen, kiintymyssuhdeteorian sekä mentalisaatioteorian näkökulmia, jotka pohjustavat ja korostavat riittävän hyvän vuorovaikutuksen merkitystä niin lapsen kehityksen kuin myös koko perheen hyvinvoinnin kannalta. Käsittelimme myös vuorovaikutukseen liittyviä haasteita sekä keinoja, joilla haasteista voi selvitä. Esimerkiksi synnynnäisen temperamentin vaikutus vuorovaikutuksen laadun kehittymiseen on kiistaton, mutta mikäli sitä ei tiedosta, voidaan ajautua umpikujaan, jossa lapsi ja vanhempi käyvät jatkuvaa taistoa ymmärtämättä, että lähestymistavan vaihtaminen voisi ratkaista, tai ainakin vähentää ristiriitoja (Trogen 2021, 94-95.) Tarkastelimme myös hyvien tunne- ja itsesäätelytaitojen merkitystä vuorovaikutuksessa, joiden opettamisessa vanhemmalla on ratkaisevan tärkeä rooli.

Tämän lisäksi opinnäytetyömme teoreettinen viitekehys nojaa vahvasti positiiviseen psykologiaan perustuvaan positiiviseen kasvatukseen, joka tarjoaa tutkimuksiin perustuvia näkökulmia lapsen kukoistavaan kasvuun. Kun vanhempi keskittyy negatiivisten asioiden sijaan lapsen luontevahvuuksiin ja hyviin tekoihin, luo hän samalla edellytykset myönteiselle vuorovaikutukselle. Parhaimmillaan tämä synnyttää positiivisen kehän, joka vähentää lapsen ei-toivottua käytöstä. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2018, 37.)

Varhaiskasvatuksen ja samalla Mäntsälän Avoin päiväkotitoiminta Metsätontun yksi tärkeimmistä tehtävistä on vanhemmuuden tukeminen, joka edellyttää työntekijöiltä sensitiivisyyttä ja ammatillista osaamista. Tämän vuoksi loimme katsauksen niin varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin, jossa perustellaan vanhemmuuden tukemisen tarvetta sekä mentalisaatioteoriaan perustuvaan reflektiiviseen työotteeseen, joka on omiaan tukemaan työntekijöitä tavoitteessaan. Käsittelimme myös toiminnallisuutta osana lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen tukemista, sillä näimme sen potentiaalin etenkin Avoin päiväkotitoiminta Metsätontun toimintaympäristössä, jossa erilaiset laulu, loru- ja leikkihetket ovat toimineet jo entuudestaan osana päiväkodin viikko-ohjelmaa.

Meille oli alusta lähtien selvää, että haluamme luoda monipuolisen ideavihon, jossa lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta tukevat harjoitteet taustoitetaan lyhyillä, mutta kattavilla teoriaosuuksilla. Päätimme jo työskentelymme alkuvaiheessa, että ideavihon teorian ja käytännön vuoropuhelu tulisi perustumaan pääosin opinnäytetyömme teoreettiseen viitekehykseen, tavoitteena avata harjoitteiden takana piileviä ajatuksia ja näkökulmia siitä, mitä lapsi tarvitsee tasapainoiseen kasvuun, kehitykseen ja hyvinvointiin.

Suunnitteluvaiheessa kävimme vilkasta keskustelua niin toimeksiantajan, avoimen päiväkodin henkilökunnan ja sen kanssa tiivistä yhteistyötä tekevien ammattilaisten, kuten varhaisen tuen perheohjaajan ja neuvolapsykologin kanssa. Vaikka asiakkaiden osallistaminen varsinaiseen suunnitteluprosessiin kuuluikin alkuperäiseen suunnitelmaamme, luovuimme siitä käytännön syistä.

Ensinnäkin Avoimen päiväkodin asiakaskunnan vaihtuvuus on suurta ja toiseksi vanhempien keskittymiskyky on alati vaarassa herpaantua, sillä lastenhoitopalvelut eivät kuulu avoimen päiväkodin palveluvalikoimaan. Hylkäsimme myös ajatuksen kyselyn teettämisestä, sillä totesimme, että vastaukset saattavat jäädä vähäisiksi. Koska tarve laatimallamme materiaalille oli jo ennalta määritelty erinäisten keskustelujen kautta, päätimme ryhtyä toimeen laatimalla ideavihoksen ensimmäisen version.

Ideavihon esitelmä piti sisällään tutustumista laatimaamme materiaaliin sekä ideavihkoomme pohjautuvia toiminnallisia tuokioita. Koimme, että ryhmähaastattelu ja osallistuva havainnointi olivat juuri oikeanlaiset menetelmät asiakaskunnan tuntojen ja ajatusten selvittämiseksi. Saimme ideavihosta todella hyvää palautetta, emmekä juuri lainkaan kritiikkiä. Ainoat muutosehdotukset liittyivät käyttämäämme tunnetaitomittariin, jonka yksi vanhempi koki tunteita arvottavana. Tämän lisäksi lukukokemuksen parantamiseksi saimme pyynnön poistaa lähdeviitteet tekstin seasta. Kaiken kaikkiaan tulkitsemme ideavihon sisällön harjoituksineen onnistuneeksi kokonaisuudeksi, joka täytti asiakaskunnan sen hetkiset tarpeet. Toki aineiston luotettavuuden kannalta olisimme voineet teettää myös kyselyn, joka olisi tarjonnut asiakkaille mahdollisuuden ilmaista vapaammin omia ajatuksia ja toiveita, mutta henkilökunnan välisestä keskustelusta kävi ilmi, etteivät asiakkaat ole innostuneet aikaisemmissa kyselyissä vastaamaan avoimiin kysymyksiin.

Asiakaskunnan mielipiteiden lisäksi oli tärkeää selvittää myös toimeksiantajan, Mäntsälän Avoin päiväkotitoimintayksikön työntekijöiden sekä muiden heidän kanssaan yhteistyötä tekevien lapsiperheiden kanssa työskentelevien ammattilaisten näkökantoja ideavihostamme. Koska laajasta kohdeyleisöstä huolimatta laatimamme materiaali on luotu ensisijaisesti Avoimen päiväkodin työntekijöiden työvälineeksi, pidimme tärkeänä, että he kokisivat materiaalin helposti lähestyttävänä ja tarpeeksi monipuolisena. Keskustelu ideavihon sisällöllisestä arvosta oli helppo järjestää, sillä toinen meistä kuuluu Avoin päiväkotitoimintayksikön henkilökuntaan. Näin ollen säännöllisen dialogin käyminen aiheen tiimoilta oli luontevaa läpi

prosessin niin työntekijöiden kuin myös toimeksiantajan kanssa. Yhtä lailla useat kasvotusten ja etäyhteyksin käydyt keskustelut muun muassa varhaisen tuen perheohjaajan sekä neuvolapsykologin kanssa tarjosivat meille paljon arvokkaita näkökulmia laatimastamme materiaalista. Heidän positiivinen suhtautumisensa ideavihon sisällölliseen arvoon sekä monikäyttöisyyteen vahvisti käsitystämme siitä, että olimme onnistuneet luomaan monipuolisen ideavihon, joka soveltuu sekä ammattilaisten työvälineeksi että vanhempien kasvatustyötä tukevaksi materiaali- ja vinkkipankiksi.

Saamamme positiivisen palautteen myötä voimme todeta opinnäytetyölle asetetun tavoitteen toteutuneen. Luomamme ideavihko tulee jatkossa olemaan kiinteä osa Avoin päiväkotia Metsätontun toimintaa muun muassa erilaisten lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta edistävien toimintatuokioiden muodossa. Toivomme, että tuokiot inspiroivat vanhempia hyödyntämään vihkosen sisältöä myös kotiloissa. Tämän lisäksi toivomme, että vihkonen tavoittaa myös muiden kuntien varhaiskasvatuksen ja pikkulapsiperheiden kanssa tekevät ammattilaiset sekä vanhemmat. QR-koodin takaa löytyvää vihkosta on helppo hyödyntää ja jakaa vaikkapa neuvolassa, päiväkodissa sekä avoimessa varhaiskasvatuksessa. Vihkonen soveltuu erityisen hyvin myös varhaiskasvatuksen sosionomien työvälineeksi.

Opinnäytetyössämme ei tutkita ideavihon käyttäjäkokemuksia taikka vaikuttavuutta. Täten ehdotamme, että toimeksiantajamme voi teettää tulevaisuudessa aiheesta uuden tutkimuksen esimerkiksi kyselyn tai opinnäytetyön muodossa. Vastausten perusteella toimeksiantajamme voi tarvittaessa myös kehittää tai päivittää luomaamme ideavihkoa sen hetkisen asiakaskunnan toiveiden ja tarpeiden mukaan.

Lähteet

Painetut

Ahonen, L. 2017. Haastavat kasvatustilanteet. Lämpimän vuorovaikutuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Avola, P. & Pentikäinen, V. 2019. Kukoistava kasvatus. Positiivisen pedagogiikan ja laaja-alaisen hyvinvointiopetuksen käsikirja. Espoo: BEEhappy Publishing.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2014. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. painos. Helsinki: Tammi.

Hughes, D.A. 2011. Kiintymyskeskeinen vanhemmuus. Toimivuutta kasvatukseen. Tampere: PT-kustannus.

Juusola, M. 2011. Vahvaksi rakastetut lapset. Helsinki: Otava.

Kalland, M. 2014. Vanhemman mentalisaatiokyky. Teoksessa Viinikka, A. (toim.) Mentalisaatio perheiden kohtaamisessa. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto, 26-33.

Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kauppi, A. & Takalo, A. 2014. Mentalisaation psykoanalyttiset juuret. Teoksessa Viinikka, A. (toim.) Mentalisaatio perheiden kohtaamisessa. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto, 18.

Keinänen, M. & Martin, M. 2019. Mieli meissä. Tasapainoista arkea mielentämisen keinoin. Helsinki: Kirjapaja.

Keltinkangas-Järvinen, L. 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Helsinki: WSOY.

Keltinkangas-Järvinen, L. 2015. Temperamentti. Ihmisen yksilöllisyys. Helsinki: WSOY.

Koivula, M., Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. (toim.) 2017. Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Vastapaino.

Korhonen, S. & Holopainen, L. 2016. Vanhempana vahvemaksi - kohti myönteistä vuorovaikutusta. 2. painos. Jyväskylä: Grano.

Kostamo, P., Airaksinen, T. & Vilka, H. 2022. Kirjoita itsesi asiantuntijaksi. Opas toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Helsinki: Art House.

Larmo, A. 2017. Mentalisaatio- kyky pitää mielessä. Teoksessa Laitinen, I. & Ollikainen, S. (toim.) Mentalisaatio. Teoriasta käytäntöön. Helsinki: Therapeia-säätiö, 15-16.

Leskisenoja, E. 2019. Positiivinen pedagogiikka varhaiskasvatuksessa. Toteuta käytännössä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Mattila, K-P. 2011. Lapsen vahvistava kohtaaminen. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Mattila, L. & Rantala, J. 2019. Mitä ihmettä? Opi ymmärtämään lapsesi mieltä. Helsinki: Gummerus kustannus.

Riihonen, R. & Koskinen, M. 2020. Kuinka kiukku kesytetään? Lasten aggressiokasvatus. Keuruu: Otavan kirjapaino.

Salo, s. & Kauppi, A. 2014. Reflektiivinen työote vanhemman kohtaamisessa. Teoksessa Viinikka, A. (toim.) Mentalisaatio perheiden kohtaamisessa. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto, 84-90.

Talvio, M. & Klemola, U. 2017. Toimiva vuorovaikutus. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy - Juvens Print.

Trogen, T. 2020. Positiivinen kasvatus. Jyväskylä: PS-kustannus.

Trogen, T. 2021. Ilo olla yhdessä. Positiivisen vanhemmuuden voima. Helsinki: Kirjapaja.

Uusitalo-Malmivaara, L. & Vuorinen, K. 2016. Huomaa hyvä! Näin ohjaat lasta ja nuorta löytämään luontevahvuutensa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Uusitalo-Malmivaara, L. & Vuorinen, K. 2018. Huomaa Hyvä! Vahvuusvariksen bongausopas. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Viinikka, A., Sourander, J. & Oksanen, E. 2014. Reflektiivinen työote perheryhmän ohjaamisessa. Teoksessa Viinikka, A. (toim.) Mentalisaatio perheiden kohtaamisessa. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto, 120.

Vilén, M., Seppänen, P., Tapio, N. & Toivanen, R. (toim.) 2010. Kohtaamisia lapsiperheissä. Menetelmiä perhetyöhön. Helsinki: Kirjapaja.

Vilkkä, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Sähköiset

Hyvinvointiraportti 2022. Mäntsälä. Viitattu 10.7.2022.

<https://www.mantsala.fi/uploads/sites/2/2022/05/hyvinvointiraportti-2021-12.4.2022.pdf>

Kalland, M. 2018. Miten tukea perheiden hyvinvointia. Viitattu 3.9.2022.

https://www.tehy.fi/fi/system/files/mfiles/luentomateriaali/2018/mirjam_kalland3_miten_tukea_perheiden_hyvinvointia5_id_14098.pdf

Koivisto, K. & Aro, P. 2019. Ammattikorkeakoulun opinnäytetöiden eettiset kysymykset. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut ISSN 1798-2022. epooki 72/2019.

Viitattu 14.2.2022. <http://www.oamk.fi/epooki/2019/ammattikorkeakoulun-opinnaytetoiden-eettiset-kysymykset/#cite-text-0-0>

Mieli125 2022. Vuorovaikutustaitoja voi oppia. Viitattu 22.7.2022. <https://mieli.fi/vahvista-mielenterveyttasi/ihmissuhteet-ja-vuorovaikutus/vuorovaikutustaitoja-voi-oppia/>

MLL 2019. Mentalisaatio vanhemmuudessa. Viitattu 23.6.2022.

<https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/vanhemmuus-ja-kasvatus/mentalisaatio-vanhemmuudessa/>

MLL 2021. Lapsen ja vanhemman varhainen vuorovaikutus. Viitattu 22.05.2022

<https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/vanhemmuus-ja-kasvatus/lapsen-ja-vanhemman-varhainen-vuorovaikutus/>

MLL 2022. Lapsen ja nuoren temperamentti. Viitattu 6.7.2022.

<https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/vanhemmuus-ja-kasvatus/lapsen-ja-nuoren-temperamentti/>

Mäntsälä 2022a. Avoin Varhaiskasvatus. Viitattu 20.1.2022.

<https://www.mantsala.fi/kasvatus-ja-opetus/varhaiskasvatus-ja-esiopetus/avoin-ja-kerhotoiminta/avoin-varhaiskasvatus/>

Mäntsälä 2022b. Varhaiskasvatus ja esiopetus. Viitattu 20.1.2022.

<https://www.mantsala.fi/kasvatus-ja-opetus/varhaiskasvatus-ja-esiopetus/>

Mäntsälä 2022c. Varhaiskasvatuksen kerhotoiminta. Viitattu 20.1.2022.

<https://www.mantsala.fi/kasvatus-ja-opetus/varhaiskasvatus-ja-esiopetus/avoin-ja-kerhotoiminta/varhaiskasvatuksen-kerhotoiminta/>

Neuropsykologit 2013. HYKS lastenneurologia. Ohjeita lasten ja nuorten sosiaalisten vuorovaikutustaitojen tukemiseksi. Viitattu 6.7.2022.

https://www.mielenterveystalo.fi/lapset/ammattilaisille/hairiot/Documents/Ohjeita_lasten_ja_nuorten_sosiaalisten_vuorovaikutustaitojen_tukemiseksi.pdf

Neuvokas perhe 2022. Mindfulness - harjoituksia lapselle ja aikuiselle. Viitattu 10.8.2022.

<https://neuvokasperhe.fi/artikkeli/mindfulness-harjoitus-lapselle-ja-aikuiselle/>

Opetushallitus 2022. Vuorovaikutus. Viitattu 25.8.2022.

<https://www.oph.fi/fi/oppimateriaali/mun-elama/sosiaaliset-taidot/vuorovaikutus>

Pajulo, M., Salo, S. & Pyykkönen, N. 2015. Mentalisaatio ihmistä suojaavana tekijänä. Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim, 131 (11). Viitattu 15.7.2022.

<https://www.duodecimlehti.fi/duo12278>

Raudaskoski, S., Mantere, E. & Valkonen, S. 2017. The influence of parental smartphone use, eye contact and 'bystander ignorance' on child development. Viitattu 1.9.2022.

https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/117585/the_influence_of_parental_smartphone_2017.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Satuhieronta 2022. Mitä satuhieronta on? Viitattu 22.4.2022. <https://satuhieronta.fi/mita-satuhieronta-on/>

Turun yliopisto 2019. Katkeilemattomat vuorovaikutustilanteet tukevat lapsen itsesääätelyn kehitystä. Viitattu 22.4.2022.

<https://www.utu.fi/fi/ajankohtaista/mediatiedote/katkeilemattomat-vuorovaikutustilanteet-tukevat-lapsen-itsesaatelyn-kehitysta>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Viitattu 9.2.2022.

https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022. Opetushallitus. Viitattu 6.7.2022.

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatussuunnitelmien-perusteet>

Taulukot

Taulukko 1: Values in Action (VIA).....	21
---	----

Liitteet

Liite 1: Ideavihko.....	49
Liite 2: Ideavihon QR-Koodi.....	50
Liite 3: Palaute toimeksiantajalta	51

Liite 1: Ideavihko

Linkki ideavihon sähköiseen versioon.

https://www.canva.com/design/DAFKleiyd80/yWEbwhzbDcOWMx13-TyM8w/edit?utm_content=DAFKleiyd80&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton#1

Liite 2: Ideavihon QR-Koodi

Liite 3: Palaute toimeksiantajalta

Hyvä työelämän edustaja

Kiitos, että tarjositte Laurea-ammattikorkeakoulun opiskelijalle/opiskelijoille mahdollisuuden tehdä opinnäytetyö yritykseenne/organisaatioonne. Työelämän kehittäminen on tärkeä osa opinnäytetöidemme arvioinnissa. Pyydämmekin näkemystänne.

Yrityksen/organisaation nimi	Mäntsälän kunta/Sivistys- ja hyvinvointipalvelualue
Työelämän edustajan/Arvioijan nimi ja tehtävänimike	Tiina Korhonen, varhaiskasvatuksen asiantuntija
Opinnäytetyön ohjaaja yrityksessä/organisaatiossa	Tiina Korhonen
Opinnäytetyön tekijä/t	Taika Kuortti ja Britt-Marie Peri
Miten yrityksenne/organisaationne hyödyntää tehtyä opinnäytetyötä?	
<p>Opinnäytetyössä on avattu toiminnallisia keinoja vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen tukemiseksi. Opinnäytetyön tuloksena on syntynyt ideavihko, joka edistää lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta teoretietoa ja käytännön vinkkejä yhdistämällä. Ideavihko soveltuu Mäntsälän kunnan avoimen päiväkodin, muiden päiväkotien sekä perhepäivähoidossa olevien lasten huoltajille jaettavaksi oppaaksi. Ideavihkoa voivat hyödyntää kasvattajan työssä myös Mäntsälän kunnan sekä yksityisten päiväkotien työntekijät sekä kotona työskentelevät perhepäivähoitajat. Ideavihko voidaan jakaa myös Keusoten neuvoloihin ja sieltä edelleen jaettavaksi niille perheille, jotka eivät ole varhaiskasvatuksen piirissä.</p>	
Mitä uutta ja/tai odottamatonta tuli esille opinnäytetyöprosessin aikana tai tuloksissa?	
<p>Sekä vanhemmat että ammattilaiset kokivat ideavihon helposti lähestyttävänä ja ajankohtaisena. Ideavihko ei ole ollenkaan raskaslukuinen, koska siinä vuorottelevat teoria ja harjoitteet. Teorioiden valinnassa on onnistuttu mielestäni hyvin niiden käytännönläheisyyden vuoksi. Ideavihko sopii myös hyvin kasvattajien työkaluksi. Ideavihko on myös luettavana sähköisesti QR-koodin avulla.</p>	
Miten kuvailisitte yhteistyötä opinnäytetyöntekijän/-tekijöiden kanssa?	
<p>Yhteistyö opinnäytetyöntekijöiden ja avoimen päiväkodin asiakkaiden välillä on ollut erittäin lämminhenkistä ja asiakasta kunnioittavaa. Vanhempien ja ammattilaisten osallisuus ja palaute on huomioitu opinnäytetyön teon prosessissa. Yhteistyö myös Mäntsälän kuntaa kohtaan on ollut avointa ja ammatillista.</p>	

Haluaisitteko jatkossakin tarjota opiskelijoillemme opinnäytetyön aiheita tai harjoittelupaikkoja?
Miten haluaisitte kehittää yrityksenne/organisaationne ja Laurea-ammattikorkeakoulun yhteistyötä?

Voimme tarjota jatkossakin opiskelijoille opinnäytetyön aiheita ja harjoittelupaikkoja. Laurea-ammattikorkeakoulun infot mm. sosionomin koulutuksen nykytilasta ja tulevaisuuden suunnitelmista ovat olleet antoisia. Koen, että näitä yhteistyötapaamisia tulisi olla säännöllisesti edelleenkin.

Paikka ja päivämäärä	Mäntsälässä 30.8.2022
Työelämän edustajan/arvioijan allekirjoitus	Tiina Korhonen
Nimenselvennys	
Voitte palauttaa lomakkeen myös ilman allekirjoitusta sähköpostilla joko suoraan koulun ohjaajalle tai opinnäytetyöntekijälle, joka välittää viestin ohjaajalleen siten, että viestiketjusta näkyy allekirjoittajan sähköpostiosoite.	